

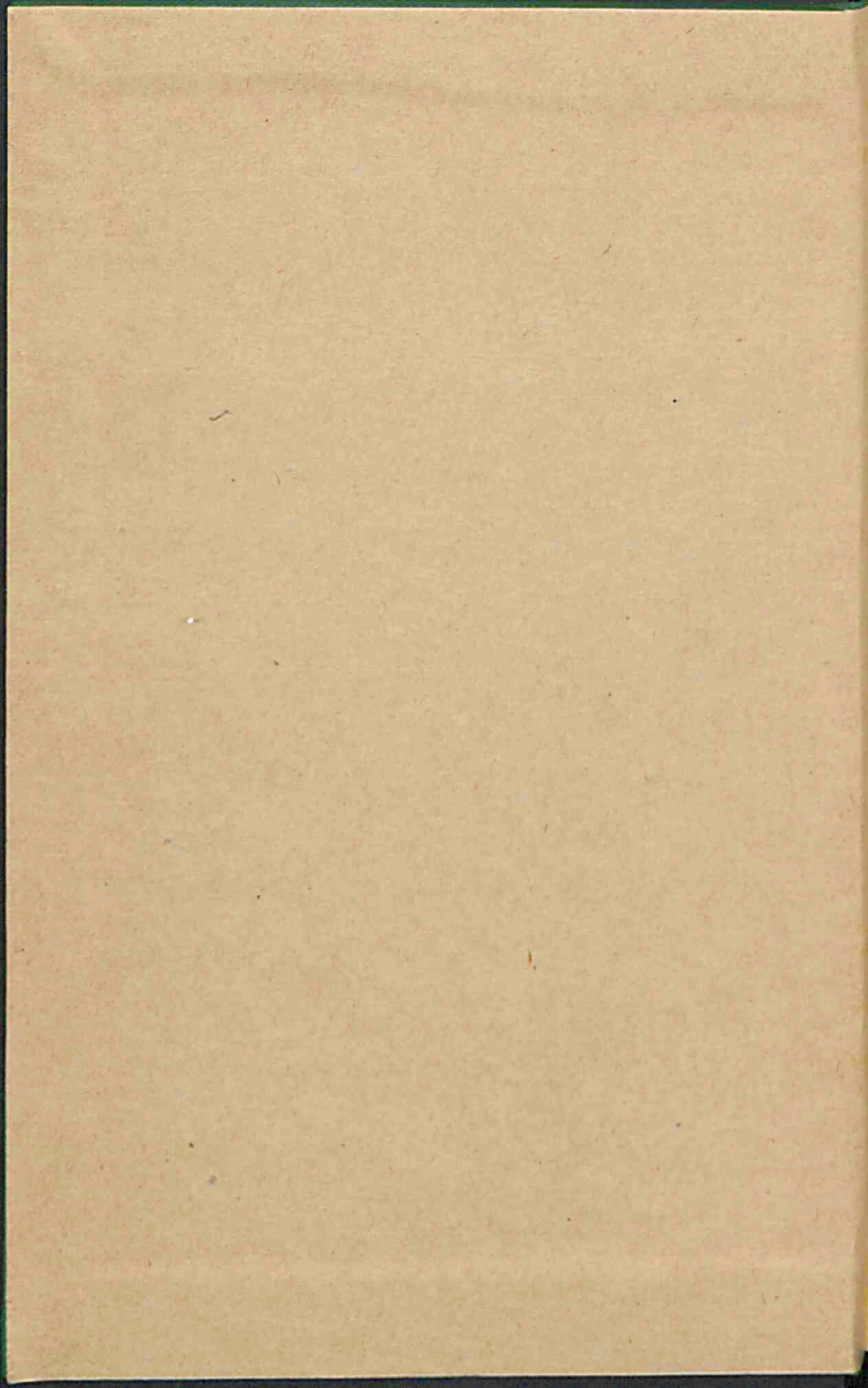

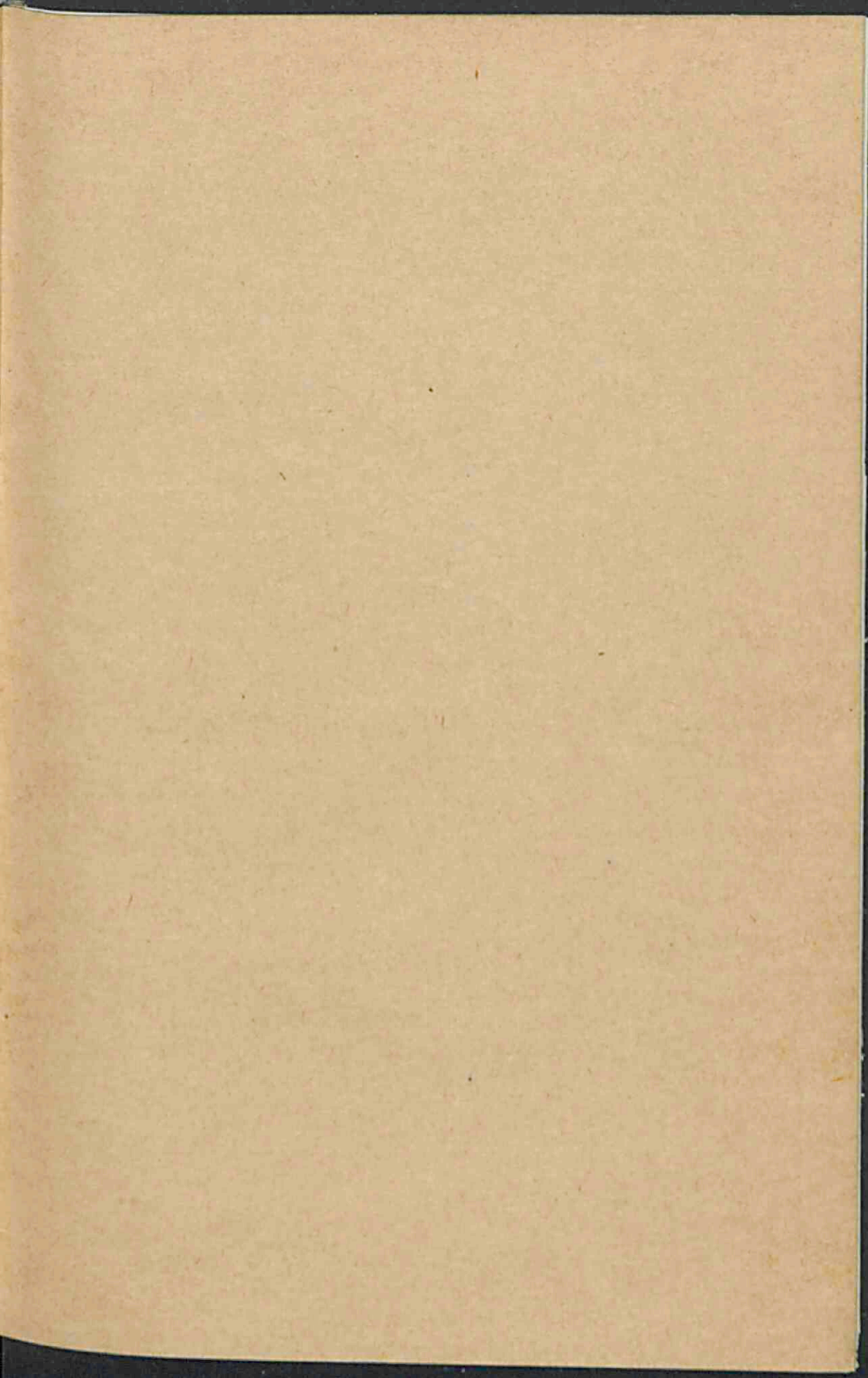
Iets over het conflict tusschen de nederlandsche en de nederlandsch-indiesche wetgeving, in zake van voogdij en toezienende voogdij

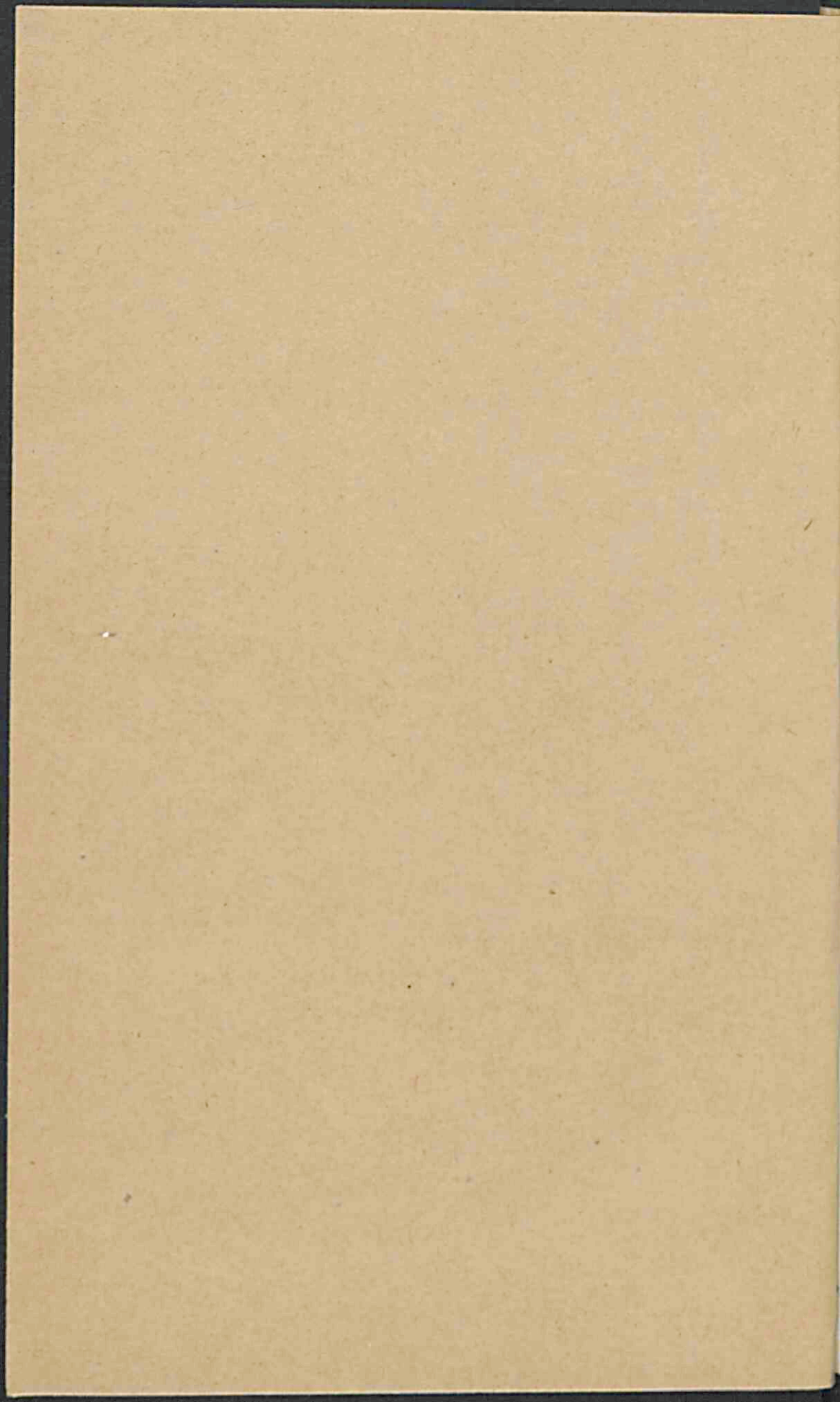
<https://hdl.handle.net/1874/242142>

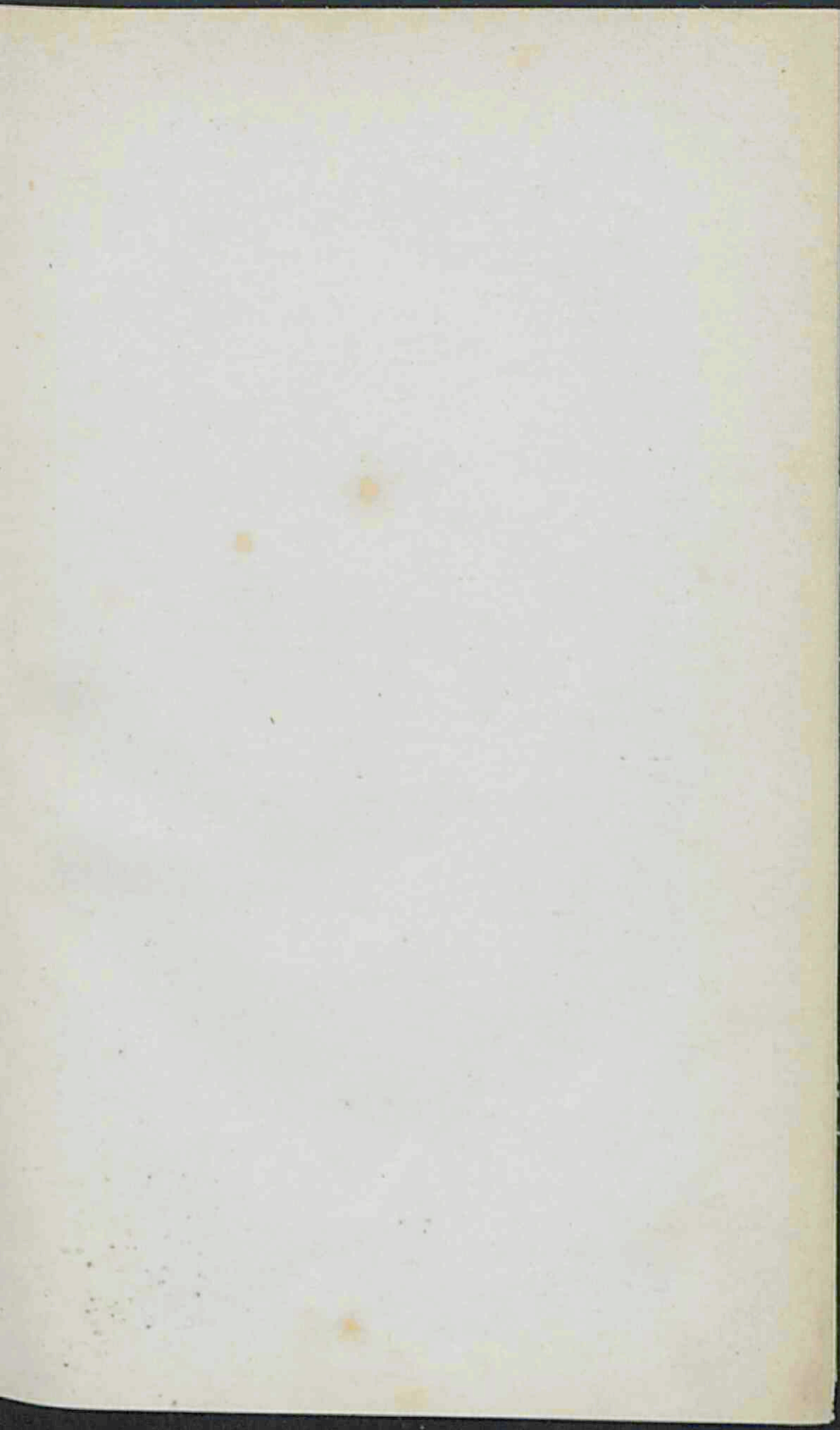
IETS OVER HET CONFLICT
TUSSEN DE
NEDERLANDSCHE EN DE NEDERLANDSCH-INDIESCHE WETGEVING,
IN ZAKE VAN
VOOGDIJ EN TOEZIENDE VOOGDIJ.

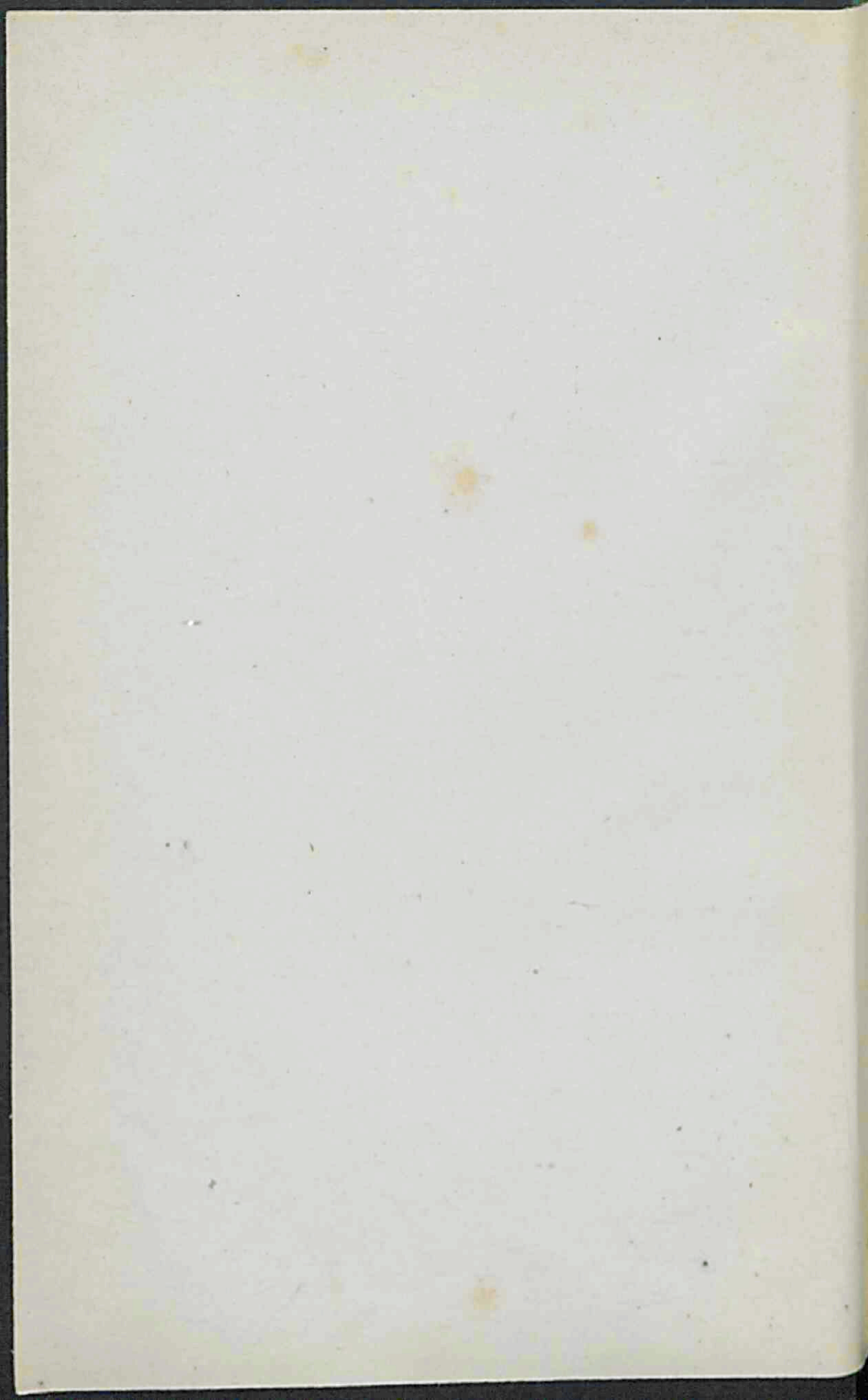
st
9

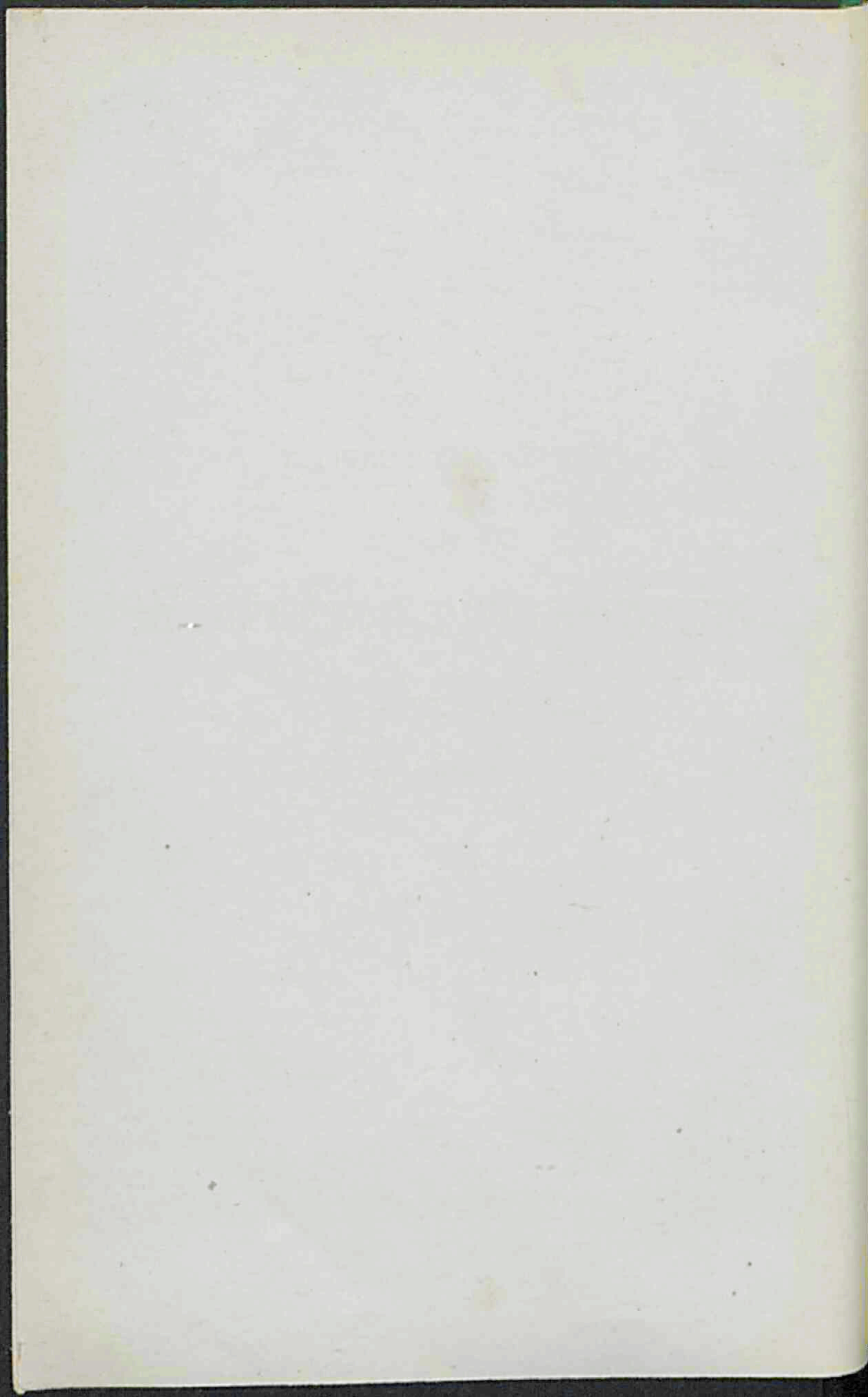
IETS OVER HET CONFLICT

TUSSCHEN DE

NEDERLANDSCHE EN DE NEDERLANDSCH-INDIESCHE WETGEVING,

IN ZAKE VAN

VOOGDIJ EN TOEZIENDE VOOGDIJ.

Diso: Utrecht 1879
IETS OVER HET CONFLICT

TUSSCHEN DE

NEDERLANDSCHE EN DE NEDERLANDSCH-INDIESCHE WETGEVING,

IN ZAKE VAN

VOOGDIJ EN TOEZIENDE VOOGDIJ.

P R O E F S C H R I F T

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD

VAN

DOCTOR IN DE RECHTSWETENSCHAP,

AAN DE

RIJKS-UNIVERSITEIT TE UTRECHT,

NA MACHTING VAN DEN RECTOR MAGNIFICUS

Mr. J. A. FRUIN,

HOOGLEERAAR IN DE FACULTEIT DER RECHTSGELEERDHEID,

VOLGENS BESLUIT VAN DEN SENAAT DER UNIVERSITEIT

EN

OP VOORDRACHT DER RECHTSGELEERDE FACULTEIT,

TE VERDEDIGEN

op Maandag, den 16^{den} Juni 1879, des namiddags te 2 uur,

DOOR

ADRIAAN JOHAN EMANUEL ARNOLD BIK,

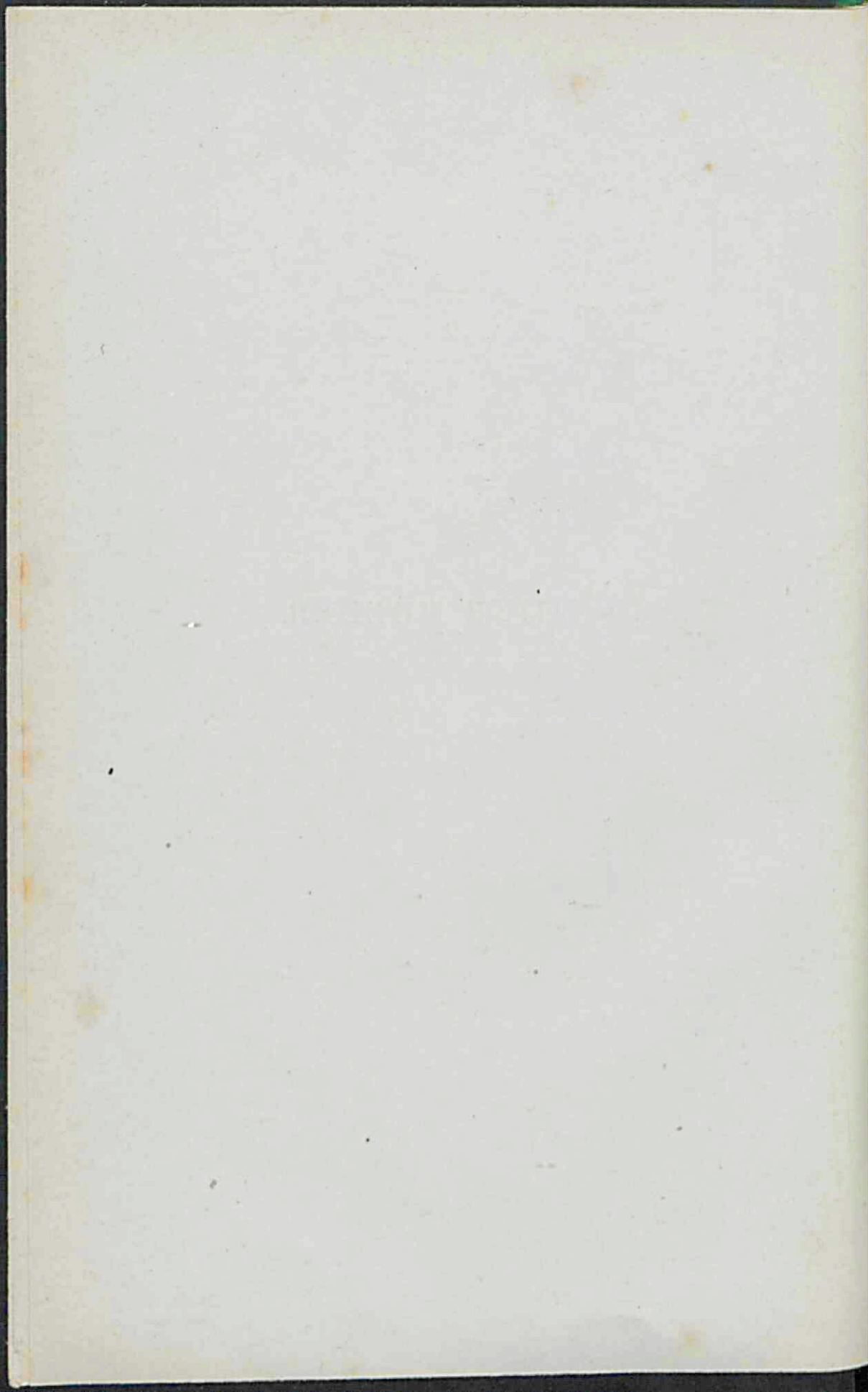
GEBOREN TE CHERIBON.

UTRECHT — J. L. BEIJERS — 1879.

GEDRUKT BIJ G. A. VAN HOFTEN, TE UTRECHT.

AAN MIJNE MOEDER.

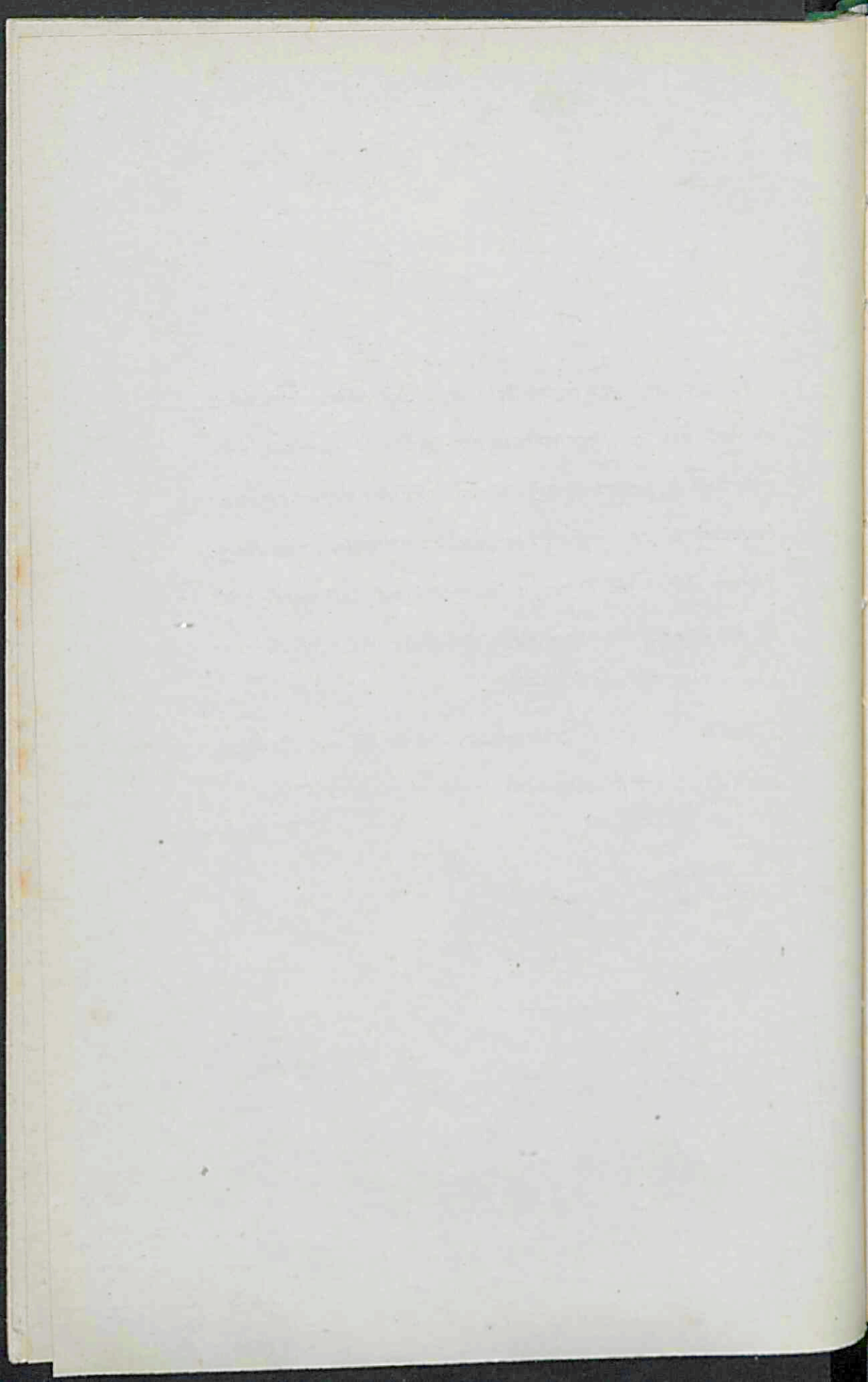

Ik voel mij gedrongen hier mijn hartelijken dank uit te spreken aan de Hoogleeraren der Juridische Faculteit, wier onderwijs ik gedurende mijn studententijd heb mogen genieten; inzonderheid aan mijnen hooggeachten Promotor, den Hoogleeraar Mr. J. A. FRUIN, wiens welwillende hulpvaardigheid, bij het samenstellen dezer bladzijden ondervonden, ik steeds op hoogen prijs zal blijven stellen.

Mijnen vrienden de verzekering, dat de tijd met hen doorgebracht bij mij in aangename herinnering zal verblijven.

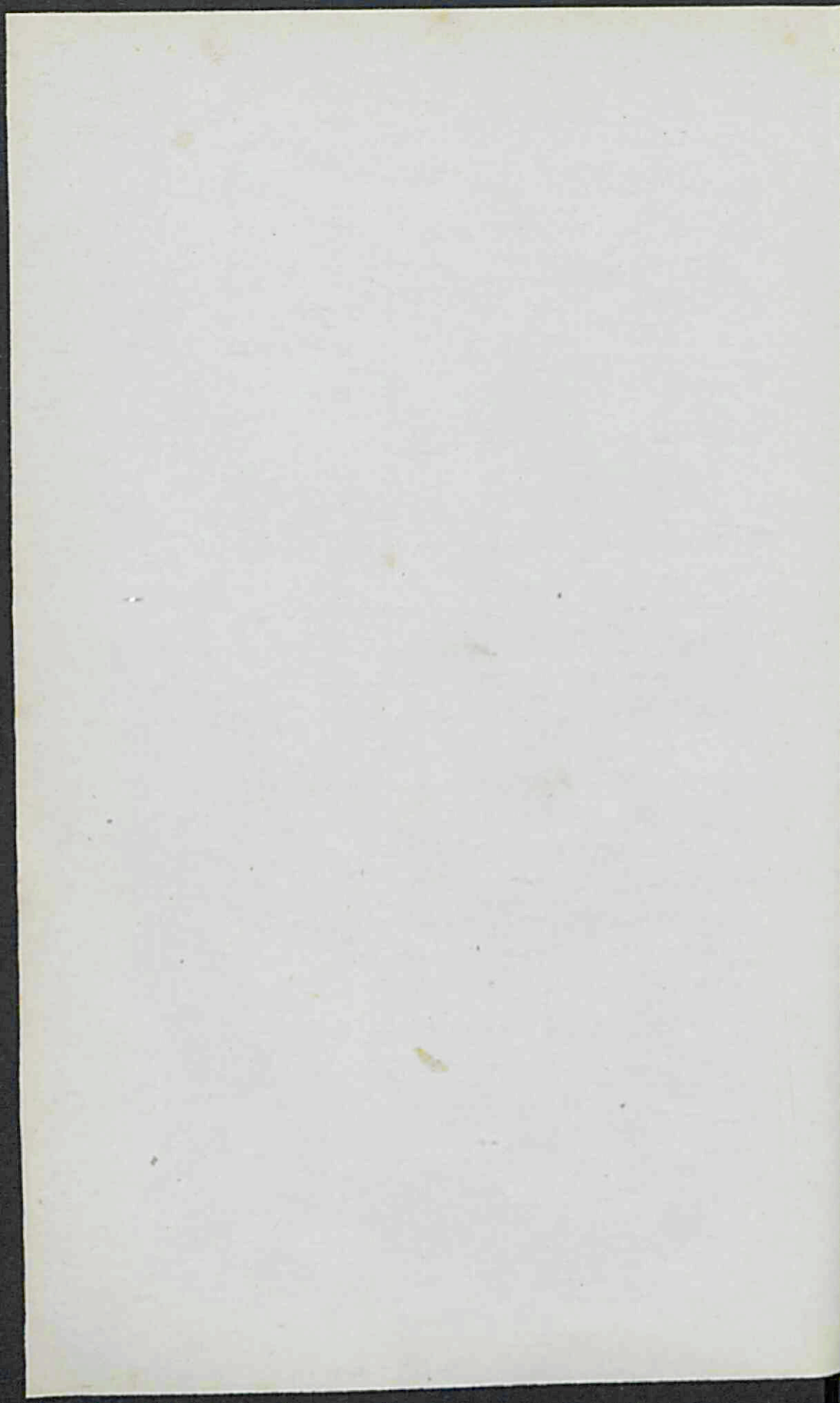
UTRECHT,
Juni 1879.

B.

I N H O U D.

	Bladz.
Inleiding	1
 HOOFDSTUK I.	
Geschiedenis der Codificatie in Nederlandsch-Indië . . .	3
 HOOFDSTUK II.	
Voogdij en toeziende voogdij volgens het Indiesch Burger- lijk Wetboek	11
 HOOFDSTUK III.	
§ 1. De betrekking tusschen de Weeskamer in Indië en den voogd in Nederland.	17
§ 2. Ingezetenen van Nederlandsch-Indië	26
 HOOFDSTUK IV.	
Verschillende gevallen waarin zich de betrekking tusschen den voogd en de Weeskamer kan voordoen	44
 HOOFDSTUK V.	
Invloed van het vertrek van den voogd uit Nederlandsch- Indië	52
Bijlagen	63
Stellingen.	87

INLEIDING.

In de in Juni 1876 gehouden Algemeene Vergadering van het Provinciaal Utrechtsch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen werd eene prijsvraag uitgeschreven: »Over verschillende conflicten tusschen de Nederlandsche en de Nederlandsch-Indische wetgeving en de noodzakelijkheid om bepaalde regelen vast te stellen tot voorkoming of oplossing van zoodanige conflicten.»

Dit bracht mij op het denkbeeld om een dier conflicten in mijn Proefschrift te behandelen, daar ik met den voorsteller der vraag, den Heer Mr. M. S. Pols, »het belang van een opzettelijk onderzoek» der door hem bedoelde kwestieën erken. ¹⁾ Mijne aandacht vestigde

¹⁾ Zie Aanteekeningen van het verhandelde in de Sectie voor Rechtsgeleerdheid en Staatswetenschappen, bl. 12.

zich op het gebied van het privaatrecht, en wel op de
voogdij. Herhaaldelijk toch doen zich juist bij deze
moeielijkheden voor, zoodat reeds de Heer Mr. L. G.
Greeve in de Themis van 1873 de wenschelijkheid uit-
sprak eener regeling van dit onderwerp. Enkele dier
moeielijkheden in het licht te stellen is het doel, dat
ik mij in de volgende bladzijden voorstel. Bij de be-
oordeeling daarvan vergete men niet, dat, zoo men
het zoo even genoemde opstel van Mr. Greeve en een
paar in verschillenden zin gewezen vonnissen uitzon-
dert, voor zoo veel mij bekend is, noch literatuur noch
jurisprudentie over de hier te beantwoorden rechtsvra-
gen bestaat. Dit maakt hare beantwoording voor een
eerstbeginnende des te moeielijker.

HOOFDSTUK I.

GESCHIEDENIS DER CODIFICATIE IN NEDER- LANDSCH-INDIË.

Het beginsel dat in moederland en Koloniën zooveel mogelijk dezelfde wetgeving moet gelden, met dien verstande echter dat zij naar plaatselijke behoeften en omstandigheden behoort gewijzigd te worden, is steeds op onze bezittingen in toepassing gebracht, niet minder dan op de meeste Engelsche en al de Fransche koloniën.

Zoo gold op Java, voor zoover de macht der Nederlanders of liever der Oost-Indiesche Compagnie zich uitstreckte, vroeger het Oud-Hollandsche recht. Conflicten tusschen het moederland en Indië kwamen niet

meer voor, dan dit het geval was tusschen de verschillende deelen van Nederland onderling.

Om niet te ver terug te treden, vermelden wij, onder verwijzing kortsheidshalve naar het uitnemende stuk van den Heer Mr. P. Mijer: »Bijdrage tot de Geschiedenis der Codificatie in Nederlandsch-Indië» ¹⁾, hier slechts de bekende *Bataviasche Statuten* van het jaar 1642 en de poging van den Gouverneur-Generaal Daendels, die, op bevel van koning Lodewijk Napoleon, de verschillende wetsbepalingen in een *Recueil* trachtte samen te vatten (15 Juli 1810). Ook in het Engelsche tusschenbewind werd er aan de Indiesche wetgeving eenige zorg besteed.

Reeds dadelijk nadat de Oost-Indiesche bezittingen in onze handen waren teruggekomen, was men bedacht op de verbetering der rechtstoestanden aldaar, en werden er reglementen vastgesteld onder den naam van »provisionele bepalingen.» Doch evenzeer als in het moederland stuitte men ook hier op velerlei moeilijkheden en het beginsel, dat in beide deelen van het Rijk zooveel mogelijk dezelfde wetten zouden gelden (zooals duidelijk blijkt uit de Considerans van het be-

1) In Nederl. Jaarb. voor Rechtsgeleerdheid en Wetgeving, verz. door Mr. C. A. den Tex en Mr. J. van Hall Dl. III, overgenomen uit het Tijdschrift voor Neêrland's Indië 2^e Jaargang dl. 1.

sluit van Commissarissen-Generaal van 10 Januari 1819 n°. 6 Ind. Stb. n°. 20 ¹⁾, had tengevolge dat de wetgeving in Indië, het lot deelende van de Nederlandsche, deze in al hare wisselingen en lotgevallen had te volgen. Zoo had dan ook de zending van den Heer J. C. Hageman — ten einde de invoering der Nederlandsche wetgeving in Indië voor te bereiden — in 1830 geene dadelijke resultaten. Eerst na den terugkeer uit Indië van den Heer Scholten van Oud-Haarlem werd, bij Koninklijk besluit van 15 Aug. 1839, eene Commissie benoemd tot het samenstellen eener nieuwe Indiesche wetgeving, waarin, onder genoemden Heer als Voorzitter, de H. H. Mrs. Schneither, van Nes en Rinia van Nauta als leden zitting namen. Deze Commissie

1) „In aanmerking genomen zijnde, dat het zoo voor Nederlandsch „Indië, als voor Nederland zelf, van belang is, dat de wetten en „bepalingen voor deze gewesten daar te stellen, zooveel immer „mogelijk in verband worden gebracht met die, welke in het „Vaderland bestaan.”

„Dat de Civile en Criminele Wetboeken, en die op de Manier „van procederen in civile en criminele zaken, welke in Neder- „land zullen werden ingevoerd, tot dus verre nog niet zijn gear- „resteerd. Dat dienvolgende alle eindelijke bepalingen in Neder- „landsch-Indië, wil men die naar de Vaderlandsche wetten schoeijen „voorbarig zouden zijn; en het tegendeel raadzaam is, die te ver- „schuiven, totdat de gemelde wetten bekend zullen zijn gemaakt.”

stelde in de eerste plaats te zamen het Reglement op de Rechterlijke Organisatie en het beleid der Justitie in Nederlandsch-Indië, hetgeen door den Koning, na daarop den Raad van State te hebben gehoord, in 1842 voorloopig werd vastgesteld en tot nader onderzoek naar Batavia gezonden. Vandaar werd het met een aantal op- en aanmerkingen voorzien naar het Vaderland teruggezonden, waarna het, gewijzigd, bij besluit van 16 Mei 1846 door den Koning bekrachtigd werd.

De verdere arbeid der Commissie bestond in de samenstelling van:

- a. de algemeene bepalingen van wetgeving voor Nederlandsch-Indië;
- b. het Burgerlijk Wetboek en dat van Koophandel;
- c. de bepalingen betreffende misdrijven, begaan ter gelegenheid van faillissement en bij kennelijk onvermogen, mitsgaders bij surséance van betaling in Nederlandsch-Indië.

Deze onder *a*, *b* en *c* genoemde wetten zijn niet tot nader onderzoek naar Indië gezonden, doch werden dadelijk, de Raad van State gehoord, door den Koning bekrachtigd. Wat hiervan de reden moge geweest zijn, is moeilijk te bepalen, ofschoon als zoodanig opgegeven is, dat men in het Vaderland beter kon oordeelen over de voorschriften op burgerlijk en strafrechtelijk

gebied, dan over de rechterlijke organisatie en rechtsvordering in Indië, en men tevens het tijdverlies, door het heen en weer zenden teweeggebracht, te groot rekende.

Bij Koninklijk besluit van 15 Dec. 1848 werd deze Commissie ontbonden en tevens de Heer Mr. H. L. Wichers tot president der beide gerechtshoven in Indië benoemd. Voor het vertrek van dezen nieuwen Voorzitter werd bij Koninklijk besluit van 16 Mei 1846 o. a. bepaald:

dat de sub. *a*, *b* en *c* genoemde wettelijke verordeningen door den Gouverneur-Generaal zouden worden afgekondigd vóór of op den 1ⁿ Mei 1847 en ingevoerd vóór of op den 1ⁿ Januari 1848;

dat de Gouverneur-Generaal de bevoegdheid zoude bezitten om al de zoodanige gedeelten, welker dadelijke invoering aan overwegende bezwaren onderhevig was, voorloopig geheel of ten deele buiten werking te laten of te wijzigen;

dat de Gouverneur-Generaal zoodanige bepalingen van het Burgerlijk Wetboek en van het Wetboek van Koophandel, als daarvoor vatbaar waren, onveranderd of gewijzigd, toepasselijk zou kunnen verklaren op de inlandsche bevolking of een gedeelte daarvan;

dat aan den Gouverneur-Generaal werd opgedragen

om een Wetboek van Strafrecht voor Nederlandsch-Indië te doen vervaardigen en zoodra mogelijk naar Nederland te zenden ter beoordeeling en bekrachtiging. ¹⁾

Reeds terstond na zijne aankomst in Indië zette de Heer Wichers zich aan het werk en achtereenvolgens werden de volgende wettelijke verordeningen door den Gouverneur-Generaal bekrachtigd:

1. Reglement op de Strafvordering voor de raden van Justitie op Java en het Hoog-Gerechtshof van Nederlandsch-Indië, enz. (Publicatie van 14 Sept. 1847. Ind. Stb. n°. 40.)
2. Reglement op de Burgerlijke Rechtsvordering voor de raden van Justitie op Java en het Hoog-Gerechtshof van Nederlandsch-Indië. (Publicatie van van 8 Nov. 1847, Ind. Stb. n°. 52.)
3. Reglement op de uitoefening der politie, de burgerlijke rechtspleging en de strafvordering onder de inlanders en de daarmede gelijkgestelde personen op Java en Madura. (Besluit van 3 Dec. 1847. Ind. Stb. n°. 57.) ²⁾

1) Zie Staats-Courant van 26 Mei 1846 n°. 124 en W. v. h. R. n°. 798.

2) Zie Staats-Courant van 23 Febr. 1848 n°. 46; W. v. h. R. n°. 863.

4. Bijzondere bepalingen ter verzekering der regelmatigte werking van de nieuwe wetgeving in de bezittingen buiten Java en Madura. (Publicatie van 21 Januari 1848. Ind. Stb. n°. 2.) ¹⁾
5. Bepalingen tot regeling van eenige onderwerpen van Strafwetgeving, welke eene dadelijke voorziening vereischen. (Publicatie van 5 Febr. 1848. Ind. Stb. n°. 6.)
6. Bepalingen omtrent de invoering van- en den overgang tot de nieuwe Wetgeving. (Publicatie van 3 Maart 1848. Ind. Stb. n°. 11.)

Deze verordeningen met hetgeen wij reeds genoemd hebben vormen de Nederlandsch-Indiesche wetgeving, welke door den Gouverneur-Generaal Rochussen, die gebruik maakte van zijne bevoegdheid om de invoering uit te stellen, op den 1^{en} Mei 1848 is ingevoerd. (Vergelijk Publicatie van 3 Dec. 1847.)

Het beginsel dat bij de samenstelling dezer wetboeken is gevolgd, was de Nederlandsche wetgeving zooveel mogelijk onveranderd voor Indië over te nemen. Te bejammeren is het echter, dat men zich daaraan zoo gestreng heeft gehouden, dat men ook de gebreken der Nederlandsche wetgeving overnam, zelfs daar waar eene

1) Zie Staats-Courant van 26 April 1848. n°. 99.

tienjarige ondervinding in het moederland die reeds klaarblijkelijk had aangetoond. 1)

Alleen waar de noodzakelijkheid dit dringend gebod heeft men om plaatselijke omstandigheden wijzigingen aangebracht, waarvan wij er enkele, nl. die, welke in den titel van minderjarigheid en voogdij voorkomen, thans nader zullen beschouwen.

1) Zie de Pinto en v. d. Linden in Themis Dl. IX, 1ste Serie, bl. 202.

HOOFDSTUK II.

VOOGDIJ EN TOEZIENDE VOOGDIJ, VOLGENS HET INDIESCH BURGERLIJK WETBOEK.

Gaan wij kortelijk na hoe de voogdij en toezienende voogdij in het Burgerlijk Wetboek voor Nederlandsch-Indië geregeld zijn.

Het hoofdbeginsel van voortzetting der ouderlijke macht en van bescherming ¹⁾ vinden wij ook in het Indiesch Burgerlijk Wetboek, zoodat daar evenzeer als bij ons de langstlevende der ouders van rechtswege voogd is (art. 345 I. B. W.) en deze in zijn testament een voogd, mag benoemen (art. 355 I. B. W.), terwijl, indien een minderjarig kind overblijft zonder ouders of

1) Verg. Opzoomer, Het B. W. verklaard Dl. II. bl. 313.

voogd, de Raad van Justitie in de voogdij voorziet. (art. 359 I. B. W.) In hoofdzaak komen dus de stelsels van het Indiesche en het Nederlandsche Burgerlijke Wetboek met elkander overeen. Toch bestaat er in sommige ondergeschikte punten, zooals bijv. bij de zekerheidstelling van den voogd, eenig verschil, hetgeen wij, als niet van belang voor ons onderwerp, achterwege meenen te kunnen laten, onder verwijzing naar de dissertatie van den Heer Mr. J. G. Rochussen »de causis »cur in nonnullis capitibus praecipuis differat Codex »Civilis Indo-Neerlandicus a codice civili nostro," ¹⁾ pag. 40—50, en naar de uitgave van het Burgerlijk Wetboek voor Nederlandsch-Indië door Mr. C. A. de Jongh, op art. 355 I. B. W. ²⁾

Geheel anders is het met de toeziende voogdij. De eigenaardige samenstelling der Indo-Europeesche maatschappij, het tijdelijk karakter van het verblijf der meeste Nederlanders in Indië, zijn waarschijnlijk de redenen geweest waarom men eene instelling als die der Weeskamers, bij de invoering der nieuwe wetgeving heeft laten bestaan (eene instelling die ook in ons Vaderland langen tijd bestaan heeft doch door de in-

1) Utrecht 1853.

2) Zie de artt. 336, 337, 339, 340, 341, 344, 354 en 364 I. B. W.

voering van het fransche recht, aldaar is vervallen). 1)
 Wat hiervan zijn moge, in art. 366. I. B. W. vinden
 wij deze bepaling: »In elke voogdij in Nederlandsch-
 »Indië opgedragen, met uitzondering van die, waarover
 »in het vorig artikel wordt gehandeld 2) is de Wees-
 »kamer met de toeziende voogdij belast." In dit artikel
 vinden wij den werkring der Weeskamer in het alge-
 meen aangeduid — zij vervult de plichten, welke vol-
 gens het Nederlandsch Burgerlijk Wetboek aan den
 toezienden voogd zijn opgedragen. Meer nauwkeurig
 vinden wij dien omschreven, niet in de 13^e afdeeling
 van den titel oyer minderjarigheid en voogdij, welke
 aan de Weeskamers is gewijd, maar in verschillende
 instructiën, waarvan de voornaamste zijn die van 1818
 (Ind. Stb. n°. 72) en die van 1872 (Ind. Stb. n°. 166).
 De Weeskamers zijn, volgens de bepalingen dezer
 instructiën, belast met:

1^e bemoeienissen in boedels waarbij minderjarigen
 betrokken zijn ;

2^e het beheer van onbeheerde nalatenschappen ; 3)

1) Zie Levysohn, Wetg. op de Nalatenschappen ; Voorrede XX.

2) nl. de voogdij over kinderen, welke in eenig gesticht zijn
 opgenomen, en die onder de voogdij der Regenten van dat ge-
 sticht staan.

3) Met uitzondering van die van militairen, welke door militaire
 Commissarissen worden beredderd.

- 3^e de toeziende voogdij over alle minderjarigen en toeziende curatee over alle onder curatee gestelde personen ;
- 4^e het beheer der goederen en de behartiging der belangen van personen, welke, zonder volmacht nagelaten of order op hunne zaken gesteld te hebben, vertrokken zijn ;
- 5^e de curatee van faillite boedels ;
- 6^e de behartiging der belangen van minderjarigen in het algemeen.

Wij zullen op deze verschillende functiën der Weeskamers terug komen.

Dat het moeielijk is hare inmenging buiten te sluiten, blijkt uit artikel 418 I. B. W. waar wij lezen: »de Weeskamers kunnen niet worden uitgesloten van »de bemoeienissen, welke haar bij de wettelijke bepalingen zijn opgedragen. Alle hiermede strijdige »handelingen en bedingen zijn nietig en van onwaarde.» De aanleiding tot dit gestreng artikel is niet ver te zoeken; immers de geschiedenis van deze lichamen ook in ons eigen Vaderland had geleerd, dat men zooveel mogelijk de momboir-kamers trachtte buiten te sluiten, hetzij omdat haar beheer niet voldeed aan de eischen van eene goede en strikte administratie, hetzij omdat het, wegens andere redenen, niet altijd aan de wenschen der belanghebbenden voldeed. Van daar dat men die

zelfde bepaling reeds in de vroegere ordonantiën voor de Weeskamers terugvindt, van waar zij in het tegenwoordig Burgerlijk Wetboek voor Nederlandsch-Indië is overgegaan.

De overgangsbepalingen omtrent de Weeskamers vinden wij in de Wet houdende bepalingen omtrent de invoering van — en den overgang tot de nieuwe wetgeving (artt. 70, 71 en 72), bepalende dat de bestaande ordonantiën en bepalingen, voor zoover zij overeenkomen met de nieuwe Wetgeving, van kracht zullen blijven, totdat er nieuwe zullen zijn gemaakt. Het toezicht en beheer van personen, uit welken hoofde ook vóór de invoering van de nieuwe Wetgeving door de Weeskamers aanvaard, worden voortgezet en ten einde gebracht naar de voorschriften der vroegere Wetgeving. Eerst na geruimen tijd ¹⁾ werd de werkring der Weeskamers, ofschoon herhaaldelijk in ondergeschikte punten geregeld, in verband gebracht met de Wetgeving van 1848 ²⁾.

Haar werkring is uitgebreid geworden en staat, wat aangaat het geldelijk beheer, onder toezicht der Alge-

1) Op 1 Juli 1873 is de oude Instructie door eene nieuwe vervangen geworden.

2) Zie Ind. Stb. 1872 n°. 166 en 167; 1873 n°. 148; 1875 n°. 88; 1876 n°. 91, 130; 1877 n°. 76 en 77.

meene Rekenkamer, terwijl de raden van Justitie zorg dragen voor de inachtneming der wettelijke bepalingen. Zij zijn gevestigd op dezelfde plaatsen als de raden van Justitie, ¹⁾ en haar ressort komt met dat van deze overeen. Te Batavia is eene afzonderlijke Weeskamer voor de boedels van Europeanen en alle insolvente boedels, en een College van boedelmeesteren, voor de boedels van niet-Europeanen, voor zoover zij niet insolvent zijn; op de overige plaatsen oefent de Weeskamer de plichten uit der boedelkamer. De Geschiedenis der Weeskamer en van het College van boedelmeesteren te Batavia, is behandeld in eene uitvoerige dissertatie van Mr. A. A. Buijskes, Leiden 1861.

De verhouding der Weeskamer tot den voogd wordt hoofdzakelijk in de zevende afdeeling van den XVe Titel van het Burgerlijk Wetboek voor Nederlandsch-Indië behandeld, waarin haar ongeveer dezelfde rechten en verplichtingen worden toegekend als in ons Wetboek aan den toezienden voogd.

Van meer belang echter is het na te gaan — daar hieruit meermalen botsing is ontstaan — welke de betrekking is tusschen de Weeskamer in Indië en den voogd in Nederland.

1) Uitgezonderd te Ternate.

HOOFDSTUK III.

§ 1. DE BETREKKING TUSSCHEN DE WEESKAMER IN INDIË EN DEN VOOGD IN NEDERLAND.

Het verschijnsel doet zich in de praktijk herhaaldelijk voor — zoo verzekert ons een deskundige — dat eene Indiesche Weeskamer de toeziende voogdij uitoefent over minderjarige Nederlanders, die even als hun voogd hier gevestigd zijn, en die het slechts aan het toeval, dat een hunner ouders, in Indië verblijf houdende, aldaar te overlijden kwam, te danken hebben dat zij onder de rechtsmacht geraakten van een vreemd zedelijk lichaam.

De Weeskamers, uit den aard der zaak najverig op hare rechtsmacht, hebben dezen toestand vrij wel weten te handhaven. »Toch ligt er iets vreemds in het

»denkbeeld, dat een vreemd zedelijk lichaam in ons
»Vaderland de toeziende voogdij uitoefent.” 1)

Wij willen beproeven het verkeerde daarvan nog
nader in het licht te stellen.

In breede trekken hebben wij den werkkring der
Weeskamer omschreven, en uit de verschillende ver-
plichtingen haar opgelegd blijkt, dat zij belangen waar-
neemt voor hem die dit niet kan of niet mag doen. —
In het Burgerlijk Wetboek voor Nederlandsch-Indië
wordt haar ook opgedragen de toeziende voogdij uit te
oefenen. Artikel 366 I. B. W. strekt deze zoo ver-
mogelijk uit. Doch men meende hiermede nog niet
genoeg gedaan te hebben en legde haar in art. 360 al.
1 I. B. W. nog eene andere taak op: »In afwachting
»der benoeming en tot de aanvaarding der voogdij,
»zorgt de Weeskamer dat in het beheer van den persoon
»en de goederen des minderjarigen voorloopig worde
»voorzien.” Deze alinea, ingevoegd in een volkomen aan-
art. 417 N. B. W. gelijkkluidend artikel, kenmerkt naar
mijne meening, wanneer wij het in verband beschouwen
met art. 367 al. 1 I. B. W., den aard van het toezicht
der Weeskamers. In het laatstbedoelde artikel lezen
wij: »Wanneer de in Nederland benoemde toeziende
»voogd zich niet in Nederlandsch-Indië bevindt, en

1) Mr. Greeve, in Themis 1873, bl. 55.

»hij daar geenen bijzonderen gevolmachtigde heeft aangesteld, om hem bij de handelingen, die zijne tegenwoordigheid of bemoeiing vereischen, te vertegenwoordigen, zal hij geacht worden de waarneming zijner functiën, voor de gevallen waarin die in Nederlandsch-Indië vereischt worden, te hebben opgedragen aan de Weeskamer van de woonplaats des minderjarigen, welke Weeskamer verplicht zal zijn, om zich daarmede te belasten.»

Uit deze artikelen kunnen wij het karakter van de macht aan de Weeskamers geschonken opmaken, vooral wanneer wij ze in verband beschouwen met haren algemeenen werkkring. Haar toezicht is niet absoluut, maar relatief, zij neemt waar zoolang en waar het noodig is.

Ook de geschiedenis geeft recht tot deze onderstelling; immers tijdens de samenstelling van het Indisch Burgerlijk Wetboek, toen het verkeer nog niet die hulpmiddelen bezat, welke ons nu ten dienste staan, zoude het geene uitzondering zijn geweest, dat, zonder de Weeskamers de belangen van minderjarigen onbehartigd moesten blijven. Uit dat oogpunt is de instelling der Weeskamers niet alleen eene nuttige maar ook eene noodige geweest.

Doch in gevallen, waarin voor de belangen van minderjarigen reeds gewaakt wordt en wel op de wijze

zooals het Nederlandsche Burgerlijk Wetboek het beveelt — en niemand zal deze wetgeving verwaarlozing dier belangen verwijten — vervalt de reden van haar bestaan en daarmede van hare rechtsmacht geheel. Maar ook nog op andere gronden dan deze, geput uit het algemeen karakter van de macht der Weeskamers, meenen wij de waarheid dezer stelling te kunnen aantoonen.

Doch, wij zagen het reeds, de Weeskamer oefent dikwijls de toeziende voogdij uit over Nederlandsche kinderen in Nederland gevestigd. Hoe verdedigt zij deze handelwijze en tracht zij haar recht in deze te bewijzen?

Zij beroept zich op de artikelen 366, 367, 375 en 417 van het Burgerlijk Wetboek voor Nederlandsch-Indië en redeneert op de volgende wijze:

Uit art. 366 I. B. W. blijkt, dat in elke voogdij, in Nederlandsch-Indië opgedragen, de Weeskamer toeziende voogdesse is. ¹⁾ Uit het woord »opgedragen» van dat art. blijkt verder, dat er geen onderscheid wordt gemaakt waar de voogdij wordt uitgeoefend, want (zegt zij) anders had men dit moeten zeggen en

• 1) Art. 366. In elke voogdij in Nederlandsch-Indië opgedragen, met uitzondering van die, waarover in het vorig artikel wordt gehandeld, is de Weeskamer met de toeziende voogdij belast.

aldus moeten schrijven: »In elke voogdij in Nederlandsch-Indië uitgeoefend, enz.» Is nu eenmaal de voogdij in Nederlandsch-Indië opgedragen geweest, dan moet de Weeskamer — zoo redeneert zij verder — de qualiteit van toeziende voogdesse tot het einde toe behouden, gelijk blijkt uit artt. 375 ¹⁾ juncto 380 I. B. W. — want onder de redenen tot uitsluiting en afzetting van den voogd, genoemd in art. 380 I. B. W. (die dezelfde zijn als van het Nederlansch Burgerlijk Wetboek), wordt vertrek van den voogd uit Nederlandsch-Indië niet genoemd.

Om hare rechtsmacht in Nederland te kunnen uitoefenen maakt zij gebruik van art. 417 I. B. W. ²⁾, en heeft zij het Handelshuis van Hoboken en Zoon te Rotterdam aangesteld om hare belangen in Nederland waar te nemen. Verder a contrario redeneerende wil de Weeskamer uit art. 367 al. 1 I. B. W. ³⁾ afleiden

1) Art. 375. De toeziende voogdij eindigt op hetzelfde tijdstip als de voogdij.

2) Art. 417. De Weeskamers kunnen zich door een of meer harer leden, of wel door een harer agenten doen vervangen of vertegenwoordigen, in de gevallen waarin zij als collegie, buiten het gebouw voor hare vergaderingen bestemd, moeten werkzaam zijn.

3) Art. 367. De bepalingen van het eerste lid van het voorgaande artikel zijn niet toepasselijk op, en brengen geene verandering te weeg in de toeziende voogdijen in Nederland opge-

dat het tijdstip der aanvaarding in deze beslist, terwijl zij tevens wijst op de praktiesche bezwaren, welke aan de regeling der voogdij en toeziende voogdij zouden verbonden zijn, bij opvolgend vertrek van den voogd naar landen van verschillende wetgeving, waar de voogdij op onderscheiden wijze geregeld is. Ook acht zij, daar, volgens haar, de toeziende voogdij niet ipso jure vervalt, in elk geval daartoe eene rechterlijke uitspraak noodig. 1) Deze redeneering komt mij echter volstrekt onaannemelijk voor.

Uit den geest der wet meen ik te mogen aannemen, dat het de bedoeling van den (Indieschen) wetgever is geweest, de toeziende voogdij aan de Weeskamers toe te kennen slechts wanneer de voogd in Indië zijne voogdij uitoefent. — Het hoofddoel der bepaling van art. 366 I. B. W. is, zoo als ik reeds opmerkte, de behartiging der belangen van minderjarigen toe te vertrouwen aan een lichaam, dat niet bloot staat aan de wisselingen, welke de Indiesche maatschappij eigen zijn. Doch nu meen ik ook dat het voor de hand ligt, dat de wetgever het toezicht der Weeskamer uitgeoefend wil hebben op de plaats waar het noodig is,

dragen over minderjarigen, die zich later in Nederlandsch-Indië mochten bevinden.

1) Vergelijk Mr. Greeve in Themis 1873, bl. 45.

d. i. waar de voogdij wordt uitgeoefend. Daar gemeenlijk de voogdij uitgeoefend wordt, zoo niet op de plaats, dan toch in het land waar zij opgedragen wordt, heeft de wetgever gemeend, dat hij in art. 366 I. B. W. genoeg had gedaan met te verklaren, dat: »In elke voogdij in Nederlandsch-Indië opgedragen de Weeskamer de toeziende voogdij uitoefent,» al had hij beter gedaan te spreken van eene voogdij in Nederlandsch-Indië »uitgeoefend», iets wat hij wellicht ter vermijding eener herhaling der zelfde woorden heeft nagelaten. ¹⁾

Maar ook uit de letter van de wet meen ik dat deze bedoeling van den Wetgever kan worden afgeleid. In het dadelijk volgend art. 367 al. I. B. W. ²⁾ wordt op onze bepaling eene uitzondering gemaakt voor toeziende voogdijen *in Nederland opgedragen*. Was voor den Wetgever de plaats der opdracht van zulk een beslissenden invloed, dan is deze bepaling volkomen overbodig — want volgens de letterlijke opvatting van art. 366 I. B. W. is de Weeskamer alleen toeziende voogdesse in voogdijen in Nederlandsch-Indië opgedragen, — dus niet in die, waarin reeds in enig ander land voorzien is, en zoo had men even goed eene uitzondering

1) Ook in W. n°. 3713 noemt Jhr. Mr. B. L. de Jonge »opgedragen» een min juiste woordkeus.

2) Zie bladz. 21 (noot 3.).

kunnen maken voor voogdijen in Rusland of elders opgedragen. Doch ik maak uit dit artikel op, dat de Wetgever hier even als in het vorige gedacht heeft aan de uitoefening der voogdij en toeziende voogdij, iets wat dan ook waarlijk meer essentieel is dan de opdracht er van, en waarin ook art. 367 al. 1 I. B. W. haar gezonde verklaring vindt.

Wat nu het argument aangaat, dat de Weeskamer volgens art. 375 I. B. W. hare qualiteit behoudt, ook dit gaat, naar mijne meening, niet op. Vergelijken wij dit artikel met het bijna gelijkkluidende artikel 432 N. B. W. (en met een weinig goeden wil is het ook reeds uit het Indiesche artikel te lezen), dan zien wij, dat de bepaling van art. 375 I. B. W. niets anders wil zeggen dan dat zoo lang er voogdij bestaat er ook toeziende voogdij moet bestaan, of wel zoo lang er een voogd is er ook toezicht op hem gehouden moet worden. ¹⁾ Om nu met de Weeskamer uit deze zeer algemeene bepaling een gevolgtrekking te maken voor een speciaal geval, is wel wat gewaagd.

Ter verduidelijking van onze kwestie wil ik hier een vonnis van de Arrondissements-Rechtbank te Utrecht

1) Vergelijk Opzoomer, Het B. W. verklaard, II bl. 414. „Het „absolute einde der voogdij gaat verzeld van het absolute einde „der toeziende voogdij.”

aanhalen, waarin hetzelfde zoo even ontwikkelde stelsel is gehuldigd geworden. ¹⁾

Dit vonnis is gevelde geworden in een proces, waarin de Weeskamer te Sourabaya erkenning eischte van hare qualiteit van toeziende voogdesse over Nederlandsche minderjarigen, die even als hun voogd in Nederland verblijf hielden. De eisch werd, conform de conclusie van den Officier van Justitie, haar toegewezen.

Zoo wij de artikelen nagaan, waarop dat vonnis gevelde werd, zien wij dat de gronden waarop dit geschiedde hoofdzakelijk dezelfde zijn als die, welke wij reeds als die der Weeskamer vermeldde.

Uit de artikelen 4, 9 en 16 der wet houdende algemeene bepalingen der wetgeving van Nederlandsch-Indië moet bewezen worden, dat de overledene ouders en ook de minderjarige kinderen nog waren ingezetenen van Nederlandsch-Indië en dus ook de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek van Nederlandsch-Indië op hen toepasselijk waren.

Doch hier juist schuilt naar mijne meening de groote fout.

De vraag, die zich in de eerste plaats voor ons opdoet, is: Wie zijn ingezetenen van Nederlandsch-

1) W. v. h. R. n°. 3826; R. Bijbl. 1875, A. 176; zie Bijlage I.

Indië? Als wij die hebben beantwoord, zullen wij verder kunnen oordeelen of de personen, die het hier gold, deze qualiteit bezaten.

§ 2. INGEZETENEN VAN NEDERLANDSCH-INDIË.

Het antwoord op onze vraag vinden wij niet in het Burgerlijk Wetboek van Nederlandsch-Indië, maar in de wet houdende algemeene bepalingen van wetgeving voor Nederlandsch-Indië, eene verplaatsing der materie, welke door sommigen wordt goedgekeurd ¹⁾, terwijl ook in het Reglement op het beleid der regeering van Nederlandsch-Indië (art. 106) over ingezetenen wordt gehandeld.

In art. 4 der eerstgenoemde wet lezen wij: »Onder »de benaming van ingezetenen van Nederlandsch-Indië »verstaat de wet alle Nederlanders, inwoners van Neder- »landsch-Indië, voorts de landzaten of inboorlingen »van de eilanden van den Indischen archipel, voor zoo »ver deze tot Nederlandsch-Indië behooren, en eindelijk »alle personen, onverschillig van welken landaard, die »met toestemming der Regering hunne woning bin- »nen Nederlandsch-Indië gevestigd hebben.»

1) Diss. J. G. Rochussen, bl. 23.

Dadelijk daarop volgt in eene andere alinea: »de »wijze, waarop de toelating om zich in Nederlandsch- »Indië te vestigen, ook door Nederlanders wordt ver- »kregen, wordt bij afzonderlijke bepalingen geregeld.» Dit zijn de vereischten, welke voor het ingezetenschap van Nederlandsch-Indië gesteld zijn en welke in den loop der tijden vele en groote wisselingen hebben ondergaan. Veelal gaven politieke overwegingen aanleiding tot deze gedurige veranderingen.

De geschiedenis van een hoofdedeelte er van, de vestiging na toelating, het zoogenaamd *recht van verblijf* is in eene belangrijke dissertatie van den heer Mr. J. Tijl behandeld. 1) Doch na het verschijnen van dit geschrift, waarnaar wij de vrijheid nemen te verwijzen, hebben er wederom eenige wijzigingen op dit stuk plaats gehad, waarom de verschillende bepalingen — zij het dan ook zeer beknopt — hier een plaats mogen vinden.

Het stelsel der Oost-Indiesche Compagnie bracht mede dat men, wat de toelating tot vestiging in Nederlandsch-Indië betref, zeer exclusief moest handelen. Bij de herstelling van ons gezag in de overzeesche bezittingen,

1) Mr. Tijl, Het recht van verblijf naar aanleiding van art. 105 van het reglement op het beleid van de regeering van Nederlandsch-Indië. Zwolle 1867.

in het begin dezer eeuw, maakten de Commissarissen-Generaal reeds dadelijk bepalingen op dit stuk in een eenigszins vrijzinnigen geest, doch reeds spoedig daarop meende de Gouverneur-Generaal van der Capellen die vrijgevigheid van de regeering te moeten beperken. ¹⁾ Zijn opvolger trok deze regeling weder in en stelde daarvoor de oude bepalingen der Commissarissen-Generaal in de plaats ²⁾. Niet lang daarna, in 1834 ³⁾, werd hierin wederom eene verandering gebracht en maakte men onderscheid tusschen vaste en tijdelijke ingezetenen van Nederlandsch-Indië ⁴⁾. De eersten waren zij, die volgens de bestaande verordeningen reeds verlof tot inwoning hadden bekomen, terwijl van toen af akten van vaste inwoning zouden gegeven worden aan Nederlanders en aan vreemdelingen, die ten minste tien jaren in Nederlandsch-Indië hadden gediend en eervol waren ontslagen. Alle anderen konden slechts een akte van tijdelijk verblijf verkrijgen, welke zich slechts tot de residentie Batavia uitstreckte, en die steeds

1) Zie Ind. Stb. 1818 n°. 60.

2) Ind. Stb. 1827 n°. 33.

3) Ind. Stb. 1834 n°. 3.

4) Ook zij die tijdelijk in Indië verblijf hielden moeten als ingezetenen worden aangemerkt. (Zie Regt in Ned. Indië, Jaarg. VI. dl. 2.)

opzegbaar bleef. Alleen in het belang van landbouw en nijverheid mocht hierop eene uitzondering worden gemaakt met goedkeuring van den Koning. Later werd nog hierbij een borgtocht geëischt 1).

Dit onderscheid tusschen vaste en tijdelijke ingezetenen is in 1861 2) opgeheven geworden. Eene aanmelding met opgave van naam, plaats van waar en doel waarmede men zich komt vestigen — des noods met akte van bekendheid — werd nu voldoende tot het verkrijgen eener voorloopige toelatingskaart voor zes maanden. Verder kan men op Java en Madura van den Gouverneur-Generaal, elders van het hoofd van het gewestelijk bestuur, eene vergunning tot vestiging verkrijgen. Deze wordt gegeven nadat de verzoeker heeft aangetoond genoegzame middelen van bestaan te bezitten of te kunnen verkrijgen of wel persoonlijken borgtocht voor drie jaren heeft gesteld. Hij kan zich vestigen in alle plaatsen voor den algemeenen handel geopend, Nederlanders bovendien in alle plaatsen waar een Gouverneur, Resident of Ass^t. Resident verblijft houdt. Op enkele aanmelding worden toegelaten ambtenaren en anderen.

1) Zie besluit van 29 Januari 1842 n°. 10, Ind. Stb. n°. 4.

2) Ind. Stb. n°. 41.

Deze regeling is in 1872 ¹⁾ gewijzigd en de vestiging in Nederlandsch-Indië zeer vergemakkelijkt. Ieder Europeaan of met dezen gelijkgestelde moet zich, op straffe van geldboete, binnen drie dagen na zijne aankomst aanmelden bij het plaatselijk bestuur, waar hij een toelatingskaart krijgt. Wil hij zich in Nederlandsch-Indië vestigen, dan doet hij dit door tusschenkomst van dat plaatselijk bestuur, aantoonende dat hij voldoende middelen van bestaan heeft. Wordt de vergunning verleend, dan geeft deze recht tot vestiging door geheel Nederlandsch-Indië, waar de regeering rechtstreeks gezag uitoefent. Zonder vergunning worden toegelaten staatsambtenaren, personen in Nederlandsch-Indië geboren, vrouwen die hare echtgenooten, minderjarigen die hunne ouders of voogd vergezellen, of zich daarheen begeven.

»Door de afschaffing van den borgtocht, de openstelling van het geheele gouvernementgebied en de »volkomen gelijkstelling van Nederlanders en vreemdelingen verschilt de thans bestaande regeling hemels»breed van de voorafgaande.» ²⁾

De wet verstaat dus onder ingezetenen van Nederlandsch-Indië, volgens art. 4 der wet houdende alge-

1) Ind. Stb. n°. 38 en 39.

2) Mr. J. de Louter. Handl. bl. 29.

meene bepalingen van wetgeving voor Nederlandsch-Indië, in verband met art. 106 van het R. R.:

- a. alle Nederlanders, inwoners zijnde van Nederlandsch-Indië;
- b. alle landzaten of inboorlingen des lands;
- c. alle personen, onverschillig van welken landaard, welke zich met toestemming der regeering in Nederlandsch-Indië gevestigd hebben. ¹⁾

Prof. de Louter neemt eene andere verdeeling aan, in zijne Handleiding tot de kennis van het staats- en administratief recht van Nederlandsch-Indië en verdeelt hen daar in:

- a. inboorlingen des lands (d. i. allen, die in Indië geboren zijn; ²⁾)
- b. allen, die eene vergunning tot vestiging hebben verkregen.

Ik durf mij, zoo ik den Hoogleeraar wel versta, hiermede niet vereenigen. Ware enkele geboorte in Nederlandsch-Indië voldoende voor het ingezetenschap, dan zoude dit niet alleen met de gewone opvatting van

1) Ook Mr. J. Tjil, t. a. p. bl. 106 neemt deze verdeeling aan.

2) Handl. bl. 26. „Ingezeten en zijn alle inboorlingen des lands”, terwijl in een noot verklaard wordt: „Hieronder versta men allen, „die in Indië geboren zijn.”

het woord strijden, maar ook tot vreemde consequenties aanleiding geven; zoo zou een kind, zelfs van een vreemdeling tijdelijk in Indië verblijf houdende, aldaar geboren wordende, steeds de qualiteit van ingezetenen van Nederlandsch-Indië behouden, niettegenstaande het spoedig daarop vertrokken is en zich nooit in Indië vestigen zal. Doch behalve deze praktiesche bezwaren zijn er nog andere aan deze opvatting verbonden. Welke beteekenis heeft de wetgever aan de woorden: inboorlingen des lands, willen geven? Ook hier spreekt de gewone opvatting van het woord vrij duidelijk, en bovendien, ook uit de Handelingen der Regeering en der Staten-Generaal betreffende het Reglement op het beleid der regeering van Nederlandsch-Indië ¹⁾ blijkt de waarheid mijner bewering. Bij de behandeling in de Kamer is dit artikel (toen art. 109) zonder beraadslaging of hoofdelijke stemming aangenomen; daaruit kunnen wij dus geen licht putten, maar wij kunnen dat vinden in de beide ontwerpen en de daarbij genoemde memoriën van toelichting. In deze beide, welke gemeenlijk ter onderscheiding, het oude en het nieuwe worden genoemd, van 29 Oct. 1851 en van 4 Oct. 1852, worden deze zelfde woorden gebruikt, terwijl ook in het gewijzigd Ontwerp van 22 April 1854

1) Uitgegeven bij Kemink, Utrecht 1857, door Mr. Keuchenius.

dezelfde terminologie voorkomt. Men heeft dus steeds het beginsel van het oude ontwerp willen behouden, en uit de memorie van toelichting daarbij behoorende zien wij, dat dit artikel (toen art. 96) overgenomen is uit de wet houdende algemeene bepalingen van wetgeving voor Nederlandsch-Indië en overeenkomt met art. 4 dier wet, en daarin zal zeker onder inboorlingen of landzaten ¹⁾ verstaan moeten worden de inlandsche bevolking. Dat deze bedoeling ook ligt in het R. R. kunnen wij ontwaren uit het Rapport der Commissie van Rapporteurs, waarin gezegd wordt, dat in de afdeeling gevraagd werd, waarom men niet in dat artikel even als in het volgende (toen 97), sprak van inlanders? — eene vraag, die wij beantwoord vinden in de memorie van toelichting behoorende bij het Ontwerp van 4 Oct. 1852 (nieuw Ontwerp), waar wij bij dit artikel (thans 102) opgeteekend vinden: »dat »men hier van inboorlingen en niet van inlanders gesproken heeft, is het gevolg van noodzakelijkheid om »de geboorte ²⁾ als kenmerk van het ingezetenschap duidelijk te doen uitkomen, (tot zoover gelezen zoude de Hoogleeraar de Louter volkomen gelijk hebben, doch eerst het daaropvolgende, dat er mede in een nauw

1) Zie bladz. 26.

2) nl. die der Oostersche bevolking.

verband staat, leert ons de ware reden tot deze verandering kennen); »ware er van inlanders gesproken »geworden de daarmede gelijkstelde personen hadden »uitdrukkelijk moeten worden uitgesloten.” Wij zien dus wat de reden is geweest om het woord inboorlingen te gebruiken, men heeft nl. het ingezetenschap niet willen toekennen aan de met de inlanders gelijkstelde personen, als bijv. Chineezen, Mooren en anderen.

Is geboorte een reden tot ingezetenschap, dan dunkt het mij wel vreemd, dat, bij de nieuwe regeling van de vestiging in Indië, de aldaar geborenen uitdrukkelijk worden genoemd onder hen die geene vergunning van de regeering behoeven; dit zoude dan toch van zelfs spreken zoodat zij niet hadden behoeven uitgezonderd te worden.

Wij meenen uit dit alles te mogen besluiten, dat enkele geboorte niet voldoende is voor het ingezetenschap van Nederlandsch-Indië, terwijl ook uit de Handelingen der Regeering en der Staten-Generaal duidelijk blijkt, dat het hoofdvereischte voor dat ingezetenschap is: het verblijf in Nederlandsch-Indië.

Er is, naar aanleiding van art. 4 al. 1 ¹⁾ der wet hou-

* 1) De wijze, waarop de toelating om zich in Nederlandsch-Indië te vestigen, ook door Nederlanders, wordt verkregen, wordt bij afzonderlijke bepalingen geregeld.

dende algemeene bepalingen van Wetgeving voor Nederlandsch-Indië, in verband met het daaropvolgende artikel 5: »Vreemdelingen zijn dezulken die geene ingezetenen »van Nederlandsch-Indië zijn, uitgezonderd de Nederlanders,» wel eens gevraagd geworden ¹⁾, wat dan wel de qualiteit van Nederlanders is in Nederlandsch-Indië, zonder dat bewijs van toelating. Toch is naar mijne meening, de staat dier Nederlanders én uit de latere bepalingen op dat stuk en uit den geest van de wet en zelfs uit de verhouding van moederland en Koloniën voldoende af te leiden, zoodat men hun alle voordeelen van de wet moet toekennen.

Doch, hoe dit ook zij, een Nederlander, die zich in Nederlandsch-Indië vestigt, blijft toch deze qualiteit behouden, daar vestiging in Indië niet voorkomt onder de oorzaken in ons Burgerlijk Wetboek vermeld, waardoor de qualiteit van Nederlander verloren gaat. (art. 9 N. B. W.) Dat nu de Nederlander naast deze qualiteit nog eene andere, nl. die van ingezetenen van Nederlandsch-Indië, kan bezitten, is zeer wel mogelijk, want deze laatste qualiteit heft de eerste volstrekt niet op en draagt een zeer feitelijk karakter. Zoodra nu dit feit, van ingezetenen van Nederlandsch-Indië te zijn, ophoudt, d. i. zoodra de Nederlander Nederlandsch-Indië

1) Door Mrs. de Pinto en v. d. Linden, Themis IX t. a. p. 361.

met der woon verlaat, houdt hij ook op onder de rechtsmacht der Indiesche wetgeving te staan. Er is hier geen sprake van het geval, dat hij Indië slechts voor korten tijd verlaat met het oogmerk om daarheen weder te terug keeren, in die gevallen wordt het feit der inwoning gerekend nog te bestaan en voorziet art. 16 der algemeene bepalingen van wetgeving voor Nederlandsch-Indië (= ons art. 6 Alg. Bep.).

Hoe heeft men echter in het zoo even genoemde proces geredeneerd? 1)

Men heeft overwogen dat:

»Zoowel de ouders als de minderjarigen, tijdens het overlijden der ouders, waren Nederlanders, inwoners van Nederlandsch-Indië, — de ouders daar gevestigd, de kinderen daar geboren;
dat nu het burgerlijk recht, in Nederlandsch-Indië ingevoerd of in te voeren, toepasselijk is verklaard op alle Europeesche en daarmede gelijkgestelde personen, ingezetenen van Nederlandsch-Indië, waaronder worden verstaan alle Nederlanders, inwoners zijnde van Nederlandsch-Indië; voorts de landzaten of inboorlingen van de eilanden van den Nederlandschen Archipel, voor zoover deze tot Nederlandsch-Indië behoorren, en eindelijk alle personen, onverschillig van welken

1) Zie Bijlage I, bl. 73.

landaard, die met toestemming der Regeering hunne woning binnen Nederlandsch-Indië gevestigd hebben; — terwijl de wettelijke bepalingen betreffende den staat en de bevoegdheid der personen verbindende blijven voor ingezetenen van Nederlandsch-Indië, ook wanneer zij zich buiten 's lands bevinden, zoodat de bovengestelde vraag volgens het Burgerlijk Wetboek voor Nederlandsch-Indië moet worden beoordeeld.”

Naar mijne meening heeft men door zoo te redeneeren te veel willen bewijzen en daardoor een fout begaan. Het staat vast, dat de vader op het tijdstip van het overlijden ingezet en van Nederlandsch-Indië was; d. i. hij bezat naast de hoedanigheid van Nederlander nog eene andere persoonlijke qualiteit afhangende van een feitelijken toestand. Maar deze laatste hoedanigheid uit te strekken tot zijne kinderen na zijn dood, terwijl zij even als hun voogd in Nederland verblijf hielden, komt mij te gewaagd voor.

Of wil men deze qualiteit der kinderen hieruit bewijzen dat, zooals de Rechtbank zegt, uit niets is gebleken, dat de minderjarigen Nederlandsch-Indië met der woon zouden hebben verlaten met het voornemen om zich voor goed elders te vestigen? Uit de aanwijzingen ¹⁾, die de Rechtbank hiervoor meent te vinden,

1) Zie Bijlage I, bl. 75.

maak ik slechts op, wat de eerste aangaat, dat men geene verandering in een bestaanden toestand wilde brengen en, wat de tweede aangaat, dat er toenmaals geene geschikte gelegenheid tot opvoeding in Indië bestond. Ook de Weeskamer heeft bij de verdediging van haren eisch deze aanwijzingen genoemd, en komt daaruit tot de volgende conclusie: dat de kinderen niet geacht kunnen worden hier (in Nederland) te wonen, doch dat zij slechts een wettelijk domicilie bij hun voogd hebben. Naar mijne meening is dit eene zonderlinge opvatting van het woord »wonen», daar zij niet alleen hunne juridieke maar ook hunne feitelijke woonplaats bij hunnen voogd, hier in Nederland hadden. Stelt men dan ook, »dat de zetel des fortuins der minderjarige kinderen nog in Indië was en bleef» ¹⁾, en verstaat men daaronder het domicilie der minderjarigen, dan zoude dit tot het vreemde gevolg leiden, dat deze minderjarigen een afzonderlijk domicilie hadden, afgescheiden van het wettelijke bij den voogd, dat in het Indiesch Burgerlijk Wetboek evenzeer bestaat als bij ons.

1) Zie Bijlage I, bl. 66: »dat de zetel van het fortuin des huisgezins te Ketegan, afdeeling Sidho-Ardjo, residentie Sourabaja was »en bleef.» Waar zou die zetel zijn geweest en gebleven, indien er door den vader twee suikerfabrieken van gelijke waarde waren nagelaten?

Doch men mag zoo niet redeneeren. Het zijn hier minderjarigen welke, daar beide ouders overleden zijn, den staat en het domicilie van hun wettelijken voogd, volgen, in casu een Nederlander in Nederland gevestigd en door Nederlandsche wetten beheerscht.

Volgen wij den loop van het vonnis verder, dan zien wij: 1) »dat de bediening van toezienden voogd geheel onafhankelijk is van den persoon van den voogd, »welke bediening even lang voortduurt als de voogdij »zelve, zoodat de reeds bestaande toeziende voogdij »(die der Weeskamer) bleef bestaan.”

Dit eerste is waar, voor zoover de betrekking tusschen voogd en toezienden voogd dezelfde blijft, doch hier bestond die betrekking in het geheel niet, daar de Nederlander, die tot voogd benoemd wordt, zich slechts te houden heeft aan de regelen van het Nederlandsche Burgerlijke Wetboek en dan in deze qualiteit slechts in betrekking staat tot een toezienden voogd, voor wien de bepalingen van datzelfde wetboek gelden en die dus moet zijn een Nederlander, meerderjarig en door den Kantonrechter tot toezienden voogd benoemd. Wat het tweede aangaat, dat de bediening van toezienden voogd even lang voortduurt als de voogdij zelve, daarvan spraken wij reeds op bl. 24. Daar nu

1) Zie Bijlage I, bl. 74.

geene betrekking tusschen de Weeskamer in Indië en den voogd in Nederland als zoodanig bestaat, vervalt daarmede ook het argument van de Weeskamers, dat er een rechterlijk vonnis noodig is om hare toeziende voogdij te doen eindigen. Zulk een uitspraak, waarvan het zeer moeielijk te bepalen valt, welke rechter het zou moeten uitspreken, daar er voor deze soort van geschillen tusschen moederland en koloniën geen aangewezen is, zou slechts kunnen constateeren, dat de betrekking tusschen eene Indiesche Weeskamer als toeziende voogdesse en den Nederlander als voogd niet bestond.

Of wil men die betrekking doen onderstellen door eene redeneering als de volgende ¹⁾: »dat de voogdij »niet in Nederlandsch-Indië is opgedragen geworden, »maar door iemand in Nederlandsch-Indië aan den »gedaagde in Europa." Brengen wij deze wijze van redeneeren over op het geval dat een Engelschman met toestemming der regeering in Nederlandsch-Indië gevestigd, ²⁾ te overlijden komt, achterlatende minderjarige kinderen, welke reeds onder de toeziende voogdij van de Weeskamer staan. Gesteld, dat in het testament een voogd in Engeland is aangewezen en de minder-

1) Zie Bijlage I, bl. 69.

2) dus ingezet.

jarigen zich daar gaan vestigen, of (zooals hier het geval was) reeds bij dezen gevestigd zijn, zal dan de Weeskamer nog de toeziende voogdij willen blijven uitoefenen, en zal zij dus voor dit geval in een vreemd land een Agent moeten aanstellen om hare belangen waar te nemen? Ik meen deze vraag stellig ontken- nend te moeten beantwoorden, en zal men dit dan bevestigend moeten doen in ons geval, waarin minder- jarigen en voogd zijn Nederlanders, niet-ingezetenen van Nederlandsch-Indië, d. i. vreemdelingen, even zoo goed als de personen waarvan in het zoo even ge- stelde geval sprake was. Men ga zelfs nog verder en stelle, dat de zetel des fortuins van dien Engelschman ook in Indië gevestigd was en bleef (want dit schijnt in het vonnis van groot gewicht gerekend te worden), zal men dan die kinderen om deze reden nog onder de Indiesche ingezetenen durven rekenen? Ook op deze vraag antwoord ik ontkenkend, even stellig als ik ontken, dat de zetel des fortuins aan minderjarigen een eigen staat en eigen domicilie kan bezorgen.

Niemand zal de bedenking opperen of een kind van een Nederlander, ingezet en van Nederlandsch Indië in burgerrechtelijken zin wel Nederlander is, en of het, in Nederland gevestigd ook dadelijk die rechten kan uitoefenen? Ten overvloede echter eene aanhaling, uit de Memorie van toelichting bij het Ontwerp van het

R. R. van 15 Dec. 1853, waarin gezegd wordt »dat »de Nederlanders, die zich in de Koloniën of bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen vestigen, »niet slechts zelven Nederlanders blijven, maar ook »dat hunne aldaar geborene en gevestigde afstammelingen die hoedanigheid erlangen en behouden, zoodanig dat zij, in het moederland komende, aldaar »dadelijk burgerschapsrechten kunnen uitoefenen.”

Ik neem hiermede afscheid van het vonnis, daar het niet zoo zeer in mijne bedoeling lag het in zijn geheel te behandelen, als wel het te gebruiken tot voorbeeld van de wijze van redeneering der Weeskamer en om een der vele vormen, waarin zich de betrekking tusschen de Indiesche Weeskamer en den Nederlandschen voorgd kan voordoen, eenigszins in het licht te stellen.

Voor al hierop schijnt het mij in zaken als deze aan te komen, voor elk bijzonder geval na te gaan, welke wetgeving moet gelden, waarmede dan in het nauwste verband staat de vraag: Zijn de personen in quaestie ingezetenen van Nederlandsch-Indië of niet?

Is deze qualiteit duidelijk, dan is de vraag niet moeielijk te beantwoorden, welke wetgeving het geval moet beheerschen, daar voorgdij (toeziende voorgdij) en minderjarigheid statuta personalia zijn. ¹⁾

1) Zie Opzoomer, Aant, op de wet h. Alg. Bep., 3^e druk, bl. 137.

Voor Nederlanders de Nederlandsche wet, voor ingezetenen van Nederlandsch-Indië de regelen van het Burgerlijk Wetboek voor Nederlandsch-Indië, voor vreemdelingen hunne eigene wetgeving. Dat die gevallen echter soms vrij ingewikkeld kunnen zijn, zal ik in het volgende hoofdstuk aantonen. —

HOOFDSTUK IV.

VERSCHILLENDE GEVALLEN, WAARIN ZICH DE BETREK-
KING TUSSCHEN DEN VOOGD EN DE WEESKAMER
KAN VOORDOEN.

Wij spraken reeds een woord over het opstel van den Heer Mr. Greeve, in de Themis van 1873, waaraan ik bij de behandeling dezer stof veel te danken heb. Tot mijn leedwezen kan ik mij echter niet vereenigen met het stelsel dat daarin ontwikkeld wordt.

De basis van het betoog, daarin geleverd is, art. 6 der wet houdende algemeene bepalingen van Wetgeving voor het Koninkrijk. Wij kennen dien bekenden regel omtrent het personeel statuut: »De wetten betreffende »de rechten, den staat en de bevoegdheid der personen »verbinden de Nederlanders, ook wanneer zij zich »buiten 's lands bevinden.»

Daar nu minderjarigheid en voogdij statuta personalia zijn, en de Nederlander, die zich in Nederlandsch-Indië bevindt, volgens dit stelsel, buiten 's lands is, zoo moeten al deze gevallen van minderjarigheid en voogdij van Nederlanders in Nederlandsch-Indië volgens de regelen van het Nederlandsch Burgerlijk Wetboek worden geregeld. Zoo ongeveer is de conclusie van dit opstel.

Zonder mij nu met de vraag te willen inlaten of de Nederlander, die zich in Nederlandsch-Indië bevindt, buiten 's lands is (iets wat ik niet wil toegeven), meen ik tegen eenige consequenties van deze stellingen te moeten opkomen.

In het stelsel van den Heer Greeve past het zeer goed dat: »daar de Nederlander, die zich in Nederlandsch-Indië vestigt, Nederlander blijft», daaruit volgt »dat indien een Nederlandsch kind, in Indië zijnde, een »zijner ouders verliest, de langstlevende der ouders, »naar de Nederlandsche wet, van rechtswege voogd is »en door den Kantonrechter van zijne laatste woon- »plaats of van het door hem gekozen domicilie in »Nederland verplicht is een toezienden voogd te doen »benoemen.” 1)

Maar deze gevolgtrekking is, naar mijne meening,

1) Themis 1873, bl. 56.

wel wat gewaagd. Men moge de Indiesche wetgeving voor leges loci houden — iets, wat in dit opstel ook geschiedt, — dan nog is het niet zoo vreemd, dat eene wetgeving gehoorzaamheid eischt binnen haar rechtsgebied, ook van personen op welke zij eigenlijk niet van toepassing is. »Deze betrekking van onderdanigheid bestaat bij allen, die aan de regeeringsmacht onderworpen zijn en dus ook bij allen, die zich op het grondgebied bevinden, zelfs wanneer zij er meest als vreemdelingen een tijdelijk verblijf hebben, van hoe korten duur dit ook moge zijn», zooals de Hoogleeraar Opzoomer zegt. ¹⁾ Op ons geval overgebracht, is dit de Indiesche wetgeving gehoorzaamheid eischende in Nederlandsch-Indië, van de ingezetenen.

Uit een Nederlandsch standpunt is het betoog van Mr. Greeve juist, nl. in de gevallen, waarin de personen Nederlanders zijn gebleven en geene ingezetenen van Nederlandsch-Indië zijn geworden. Dit zal echter meestal het geval niet zijn; immers van zulk een tijdelijken aard is het verblijf in Nederlandsch-Indië niet, of de toestemming tot vestiging wordt gevraagd en daardoor wordt men ingezetenen van Nederlandsch-Indië en gebonden door de Indiesche wetgeving. Zoo kan ik ook niet

1) In zijn Staatsr. onderzoek, bl. 98.

toegeven dat de Nederlander, over het algemeen even zoo goed als de Franschman, in Nederlandsch-Indië vreemdeling is. Uit de Nederlandsche wetten ware dit wellicht nog te verdedigen, doch het is de vraag niet of hij in Nederlandsch-Indië vreemdeling is volgens de Nederlandsche, maar volgens de Indiesche wetten en hierop kunnen wij antwoorden uit art. 5 der algemeene bepalingen van wetgeving voor Nederlandsch-Indië, waar wij lezen: »Vreemdelingen zijn »dezulken die geene ingezetenen zijn van Nederlandsch- »Indië, *uitgezonderd de Nederlanders.*» Hieruit zien wij dat als algemeene regel geldt (en ik meen voor deze bepaling eene geldige reden opgegeven te hebben op bl. 35), dat een Nederlander in Nederlandsch-Indië geen vreemdeling is.

Er kunnen wel gevallen zijn, waarin dit anders is. Indien een Nederlander slechts voor zeer korten tijd of door Indië reizende zich daar bevindt, zijn de aangehaalde regelen uit de Themis waar, doch dan moet men onder »gevestigd» verstaan een zeer tijdelijk verblijf, terwijl in het geval, dat hij in Nederland domicilie gekozen heeft, hij daarmede vrij duidelijk zijne bedoeling te kennen heeft gegeven, om zich niet voor langen tijd in Nederlandsch-Indië te vestigen, en er geen ingezetenen te willen worden. Doch ik herhaal, indien een Nederlander, volgens art. 4 al. 1 der wet houdende algemeene

bepalingen van wetgeving voor Nederlandsch-Indië, zich gevestigd heeft, dan verklaart hij daarmee ingezeten te willen zijn en zich aan de wetgeving van Nederlandsch-Indië te zullen onderwerpen. Ik betwijfel dus, of de Kantonrechter in die gevallen recht zou hebben tot zulk eene handeling, zonder een conflict uit te lokken.

Toch erken ook ik gaarne het voorloopig karakter van het beheer der Weeskamer en hare onbevoegdheid om buiten haar ressort rechtsmacht uit te oefenen, zooals zeer juist wordt aangetoond ¹⁾, en kom ik tot het besluit, dat hare bevoegdheid zich slechts uitstrekt tot ingezetenen van Nederlandsch-Indië. Doch om deze zelfde redenen moet ik weer ontkennen, dat: »wanneer de langst levende der ouders, ook nadat reeds de Weeskamer aanvankelijk als toeziende voogd de belangen der minderjarigen heeft waargenomen, in Nederland de benoeming van een toezienden voogd vraagt en verkrijgt, en de benoemde van zijn optreden, legaal aan de betrokken Weeskamer kennis geeft, die toeziende voogd der Weeskamer kan doen aanzeggen, dat zij zich van alle bemoeiingen de toeziende voogdij betreffende heeft te onthouden, mits dat hij haar gelijktijdig den persoon aanwijze, die door hem als zijn bijzonderen gevolmachtigde werd aangesteld om hem bij voorkomende

1) Themis 1873, bl. 62.

gelegenheden qualitate qua te vertegenwoordigen." Ik geloof niet, dat in dit geval, waar de langstlevende der ouders, als ingezeten van Nederlandsch-Indië, de bepalingen van de Indiesche wetgeving heeft na te leven, hij recht heeft tot zulk een daad, daar de Indiesche wet als toezienden voogd slechts kent: eene Indiesche Weeskamer.

Een Nederlander blijft deze qualiteit in Indië behouden, zooals wij reeds vroeger zeiden, doch naast deze kan hij nog eene andere erlangen, nl. die van ingezeten van Nederlandsch-Indië, welke laatste eigenschap, zoolang zij bestaat (omdat daarin gelegen is de verklaring van zich te onderwerpen aan de wetten des lands) het beroep op de uitoefening van het personeel statuut uitsluit.

Wij komen dus tot de volgende gevallen:

- I. Een Nederlander ¹⁾, niet ingezeten van Nederlandsch-Indië, komt aldaar te sterven, nalatende minderjarige kinderen. Dan zal krachtens de *lex loci* de Weeskamer tijdelijk de toeziende voogdij kunnen waarnemen. Hetzij hij zelf de langstlevende der ouders was of als zoodanig

1) Bijv. voor genoegen door Indië reizende, of in Nederland domicilie gekozen hebbende tijdelijk aldaar verblijf houdende (zeeman, officier enz).

overblijft zal, daar voogdij en minderjarigheid statuta personalia zijn, indien althans ook de voogd Nederlander is, verder alles volgens het Nederlandsch Burgerlijk Wetboek geregeld moeten worden.

- II. Een Nederlander, ingezeten van Nederlandsch-Indië, sterft nalatende minderjarige kinderen. Blijft hij zelf als langstlevende der ouders over, dan staat hij als ingezeten van Nederlandsch-Indië onder de bepalingen van het Indiesch Burgerlijk Wetboek. Was hij echter zelf de langstlevende der ouders en moet er dus een nieuwe voogd benoemd worden, dan is de vraag wat deze voogd is: is hij ingezeten van Nederlandsch-Indië, dan geldt het Indiesch Burgerlijk Wetboek; is hij echter Nederlander (niet-ingezeten van Nederlandsch-Indië of in Nederland gevestigd) dan gelden de regelen van het Nederlandsch Burgerlijk Wetboek.
- III. Een vreemdeling, komt in Indië te sterven nalatende minderjarige kinderen. Ook bij dezen is het de groote vraag of hij ingezeten was van Nederlandsch-Indië of niet. Is hij in Nederlandsch-Indië vreemdeling gebleven, d. i. heeft hij geene vergunning tot vestiging erlangd of gevraagd, dan zal zijne eigene wetgeving moeten

beslissen. Is hij echter ingezeten van Nederlandsch-Indië geworden, dan staat hij als zoodanig onder de macht van het Indiesch Burgerlijk Wetboek. Komen zijne kinderen onder de voogdij van een vreemdeling, dan zal weder die vreemde wetgeving moeten beslissen. —

Wij zien dus, veel komt aan op het feit van gevestigd te zijn in Nederlandsch-Indië in den feitelijken en juridieken zin van het woord. Men late zich echter niet verleiden (en ik meen ook iets in dien zin in het in het vorige hoofdstuk behandelde vonnis te ontdekken) om in verband met hetgeen het Nederlandsch Burgerlijk Wetboek als vereischte voor het Nederlandschap stelt, ook het ingezetenschap van Nederlandsch-Indië door geboorte te doen ontstaan, zonder dat het feit van inwoning er naast staat.

Dit feit kan op verschillende wijzen ophouden te bestaan en daarmede ook het ingezetenschap van Nederlandsch-Indië. Het meest voorkomende zal wel zijn: vertrek uit Nederlandsch-Indië. —

HOOFDSTUK V.

INVLOED VAN HET VERTREK VAN DEN VOOGD UIT NEDERLANDSCH-INDIË OP DE VOOGDIJ EN TOEZIENDE VOOGDIJ.

Evenmin als bij ons het enkele vertrek uit een plaats reeds het domicilie opheft, is het vertrek uit Nederlandsch-Indië voldoende om het ingezetenschap te doen ophouden. Ook daar moeten wij nagaan of dat vertrek plaats heeft met het oogmerk om wel, of om niet meer naar Indië terug te keeren. Is het eerste het geval, dan wordt het feit van gevestigd te zijn gerekend voort te bestaan, en in dat geval voorziet art. 16 der algemeene bepalingen van wetgeving voor Nederlandsch-Indië (= ons art. 6 Alg. Bep.). De voogd, ingezet van Nederlandsch Indië, die slechts voor korten tijd het land verlaat met het doel om daarheen terug te keeren, blijft zijne qualiteit van ingezetenen behouden en

staat als zoodanig nog onder de Indiesche wetgeving. Houdt hij zich in dien tijd in Nederland op, dan is dit het eenige geval, naar mijne meening, waarin de Weeskamer in Nederland de toeziende voogdij mag en kan uitoefen buiten haar ressort.

Immers is het tweede het geval, nl. dat het vertrek van den voogd gepaard gaat met het kennelijk oogmerk om Nederlandsch-Indië te verlaten, dan houdt ook zijn ingezetenschap daar op en daarmede de invloed der Indiesche wetten op de voogdij. Vestigt de voogd zich in Nederland, dan worden de kinderen, die de qualiteit van Nederlander nooit verloren hebben, reeds dadelijk door de regelen van het Nederlandsch Burgerlijk Wetboek beheerscht en zal de voogd aan den Kantonrechter van de plaats, waar hij zich gaat vestigen, de benoeming van een toezienden voogd kunnen vragen. Eenig bezwaar mag het hebben te bepalen, hoe het kennelijk oogmerk van den voogd om Nederlandsch-Indië voor goed te verlaten der Weeskamer kenbaar zal worden; dit bezwaar is slechts schijnbaar groot, daar, indien de voogd legaal aan de Weeskamer kennis geeft van zijn vertrek en haar verzoekt zich te onthouden van verdere bemoeienissen in zake der voogdij, zijn voornemen duidelijk blijkt. En nu wil ik gaarne de woorden van den Heer Greeve tot de mijne maken: »dat de Weeskamer zich bij eene zoo-

»danige kennisgeving rustig zou neerleggen, durven
 »wij niet verzekeren. De Weeskamer wil gaarne behou-
 »den wat zij heeft; maar of de Rechter haar steunen
 »zou in haar verzet, eene bevestigende beantwoording
 »dezer vraag, komt ons gewaagd voor. 1)»

En dat er eenige reden is tot dit beweren, daarvan
 strekke het vonnis in het volgende proces gewezen tot
 bewijs. 2)

Op reis van Indië naar Nederland sterft een Neder-
 lander, ingezet van Nederlandsch-Indië en vader
 van een minderjarig kind, gaande met verlof der
 Indiesche regeering. Na hare aankomst in Nederland
 laat de moeder over haar minderjarig kind door den
 Kantonrechter van de plaats waar zij zich vestigt een
 toezienden voogd benoemen. Deze werkt als zoodanig
 met de Weeskamer in Indië mede tot het verdeelen
 van den gemeenschappelijken boedel van de moeder en
 wijlen haren echtgenoot. Niettemin eischt na dit alles
 de Weeskamer, bij het overlijden van den grootvader
 des minderjarigen, erkenning van hare qualiteit als
 toeziende voogdes, en grondt haren eisch daarop, dat
 de vader tijdens zijn overlijden nog was ingezet van
 Nederlandsch-Indië, daar hij niet alleen ambtenaar met

1) Themis 1873 bl. 58.

2) Zie Bijlage II.

verlof was maar ook het kennelijk oogmerk had naar Indië terug te keeren.

Naar mijn inzien is deze eisch door de Rechtbank te 's Gravenhage, conform de conclusie van het Openbaar Ministerie, zeer terecht aan de Weeskamer ontzegd, en wel hoofdzakelijk op de volgende gronden:

»dat wel is waar de vader was Nederlander en ingezetenen van Nederlandsch-Indië, doch dat daaruit geenszins volgt dat zijne weduwe en zoon zulks zijn gebleven; 1)

dat door den dood van den vader het conjugaal domicilie in Indië is vervallen en het pupillair is geboren geworden, dat dit was gelegen in Nederland en dus zeer te recht door den Kantonrechter een toeziende voogd benoemd is."

Ook het Hof heeft in appel den eisch ontzegd op dezelfde gronden als de Rechtbank. In het arrest wordt uitdrukkelijk gezegd, dat de ingezetenen van Nederlandsch-Indië aan de Nederlandsch-Indiesche wet zijn onderworpen doch alleen, zoolang zij inwoners zijn van Nederlandsch-Indië 2), dat zij dit alleen kunnen zijn door werkelijke inwoning aldaar of, wat eene vrouw

1) Ook hier is zeer juist geboorte niet als reden tot ingezetenschap aangenomen.

2) Zie Bijlage II, bl. 85.

betreft, door een huwelijk met een Nederlandsch-Indiesch ingezetenen.

Ook het Hof stelt dus als hoofdvereischte het feitelijk wonen in Nederlandsch-Indië, en verklaart dat het ingezetenschap eene persoonlijke qualiteit uitmaakt. Bestaat het feit der inwoning niet, dan heeft de Weeskamer geen recht de toeziende voogdij uit te oefenen.

Uit deze verschillende beschouwingen volgt, dat de Weeskamer over het algemeen in Indië is de wet tige toeziende voogdesse van minderjarige kinderen ¹⁾, doch dat haar optreden in Nederland — uitgezonderd het geval van tijdelijk verblijf van den voogd hier — is eene onrechtmatige usurpatie van rechtsmacht.

Nu zal men wellicht vragen wat meer in het belang is van de minderjarigen, dat de toeziende voogdij wordt uitgeoefend door een toezienden voogd, benoemd volgens de regelen van het Nederlandsch Burgerlijk Wetboek, of wel door een gemachtigde van de Indiesche Weeskamer. Ofschoon wij hier slechts hebben uit te maken wat recht is, meen ik toch te mogen beweren dat het niet alleen voor den voogd maar ook voor de minderjarigen van belang is, dat in hunne toeziende

1) Uitgezonderd zijn de weezen in gestichten opgenomen en die minderjarigen, in wier voogdij en toeziende voogdij reeds in Nederland voorzien is. Verg. artt. 366 en 367 I. B. W.

voogdij volgens de Nederlandsche wetten worde voorzien. — Wij laten de vraag daar, of een handelshuis wel het meest geschikte lichaam is om toezicht uit te oefenen op de handelingen van een voogd, en of het wel raadzaam en kiesch is daaraan de bevoegdheid te geven om zich in de belangen van particulieren te mengen, en evenzeer de vraag of eene Weeskamer, die volgens de wet (art. 417 I. B. W.) door een of meer harer leden of agenten vertegenwoordigd moet worden, nu juist op deze wijze vertegenwoordigd worden kan.

Maar er is meer. Het Indiesch Burgerlijk Wetboek, dat buitensluiting der Weeskamers met de gestrengste straffen treft, heeft in art. 1072 op straffe van nietigheid bevolen, dat bij boedelscheidingen, waarbij minderjarigen betrokken zijn, de Weeskamers door een of meer harer leden of agenten moeten vertegenwoordigd zijn. En volgens art. 1074 wordt in geval van verschil over den Notaris, ten wiens overstaan de boedelscheiding moet worden verleden, deze door den Raad van Justitie benoemd. Zoo zou dus een Indiesch rechtscollégie (als de Weeskamer hier te lande toeziende voogdij uitoefent) een geschil moeten beslissen, dat hier te lande voorkomt, en alleen daar thuis behoort.

In het Burgerlijk Wetboek van Nederlandsch-Indië vinden wij, even als in het onze, bezwarende bepalingen verbonden aan het verkoopen van goederen der minder-

jarigen, doch wat nuttig is in gewone gevallen, als de voogd zijn beheer in Indië uitoefent, waar kennis van plaatselijke toestanden en omstandigheden het der Weeskamer gemakkelijk maken eene beslissing te nemen, is voor den voogd in Nederland eene omslachtige en onnoodige voorwaarde; dat zijne daden van beheer meest onder goedkeuring van den Raad van Justitie en met bewilliging van de Weeskamer moeten geschieden, ¹⁾ belemmert hem deze niet zelden nutteloos.

Ten slotte nog een voorbeeld hoe de toepassing der bepalingen van het Indiesch Burgerlijk Wetboek tot vreemde gevallen zoude kunnen leiden. ²⁾ »De Indische wet bepaalt, dat, indien de voogdij door het overlijden van vader of moeder is opengevallen, de langstlevende der ouders van het openvallen der voogdij aan de Weeskamer behoort kennis te geven, vóórdát hij de voogdij aanvaardt, op straffe van uit de voogdij te worden ontzet, onverminderd de schadevergoeding der minderjarigen toekomende. Zóó lezen wij in art. 368 van het B. W. voor N. I., met verwijzing o. a. naar art. 345 en volgg. van hetzelfde Wetboek.

Zoodanige strafbepaling kent de Nederlandsche wet voor voogden niet, en toch kan men haar niet verwij-

1) Verg. o. a. artt. 389 en 394 I. B. W.

2) Mr. Greeve in Themis 1873, bl. 60.

ten, dat zij niet behoorlijk voor de rechten van minderjarigen gewaakt heeft. Gaat nu de stelling op, dat de Indische wet de Nederlandsche verdringt waar het de bepalingen der voogdij betreft, dan kan het geval zich voordoen, dat een uit Indië teruggekeerd Nederlander, als Indische specialiteit misschien een sieraad onzer Tweede Kamer, en als zoodanig pro parte toezicht uitoefenende over het gebruik der millioenen, die jaarlijks in en buiten het koninkrijk voor den publieken dienst worden aangewezen, daarentegen over het fortuin zijner kinderen niets te zeggen heeft, als zijnde door een Indische Weeskamer ontzet uit de voogdij, omdat hij verzuimde aan die Weeskamer kennis te geven van het overlijden zijner vrouw."

Ik durf mij geen oordeel vermeten over toestanden, die mij niet van nabij bekend zijn, en laat daarom de vraag rusten, of de belangen van minderjarigen nog steeds de instandhouding der Weeskamers in Indië noodig maken. Slechts kennis van plaatselijke toestanden en onderzinding kunnen daaromtrent een oordeel mogelijk maken.

Daar het echter noodig mag gerekend worden het conflict tusschen de Nederlandsche en Nederlandsch-Indiesche wetgeving op te heffen, komt het mij geaden voor het tegenwoordig art. 366 van het Burgerlijk Wetboek voor Nederlandsch-Indië aldus te wijzigen:

»In elke voogdij in Nederlandsch-Indië opgedragen

»en uitgeoefend, met uitzondering van die, waarover
»in het vorig artikel wordt gehandeld, is de Weeskamer
»met de toeziende voogdij belast. Het toezicht over
»enz.»

Het eerste lid van het volgend art. 367 zou dan tevens gevoegelijk kunnen vervallen. —

B I J L A G E N

BIJLAGE I.

De Regtbank, enz.

Gehoord de conclusie van eisch, strekkende:

dat bij vonnis dezer Regtbank, waarvan de voorloopige tenuitvoerlegging niettegenstaande hooger beroep of verzet zal bevolen worden met of zonder borgstelling, de ged. zal worden veroordeeld om aan de eischeresse in hare voornoemde hoedanigheid, in den vorm bij de wet bepaald, te doen summiere rekening en verantwoording van zijn gehouden beheer over de onder zijne voogdij staande minderjarigen, sedert deszelfs aanvaarding en aan haar te vertoonen de effecten en bescheiden aan de minderjarigen toebehoorende, en dit binnen den tijd bij het vonnis te bepalen en ten overstaan van een regter-commissaris, daarbij te benoemen, en

dat, indien de ged. in gebreke blijft, om op den bepaalden dag te verschijnen of rekening te doen, hij daartoe zal kunnen worden genoodzaakt door de inbeslagneming en den verkoop

zijner goederen tot het bedrag als bij het vonnis zal worden bepaald, alles onder voorbehoud, om na debat en contra-debat zoodanige beweringen en vorderingen te doen, als de eischeresse zal vermeenen te behooren, en met veroordeeling van den ged. in de kosten van het regtsgeding;

Gehoord de conclusie van den officier van justitie, daartoe strekkende, dat de Regtbank de vordering der eischeresse zal toewijzen en de gedaagden in de kosten van het regtsgeding zal veroordeelen;

Overwegende ten aanzien der feiten:

dat de eischeresse bij voren aangehaald exploit den oorspronkelijken ged. voor deze Regtbank heeft doen dagvaarden, met eisch en conclusie als hierboven vermeld, op grond:

dat op 6 Aug. 1861, te Ketegan, afdeeling Sidjo-Ardjo, residentie Soerabaija, overleden is vrouwe M. C. T., echtgenoot van den heer Mr. J. B., suikerfabrikant, wonende te Ketegan, nalatende vijf kinderen J. M. C. B., thans meerderjarig en gehuwd, en de vier nog minderjarigen A. J. M., W. J. H., M. L. J. en H. M. R. B., welke daardoor onder voogdij kwamen van hun vader, terwijl de Weeskamer te Soerabaija met de toeziende voogdij werd belast;

dat hun vader en voogd van den gemeenschappelijken boedel onderhands eene boedelbeschrijving heeft opgemaakt in tegenwoordigheid van eene commissie uit de Weeskamer;

dat de heer Mr. A. J. B. voornoemd daarna op den 10ⁿ Nov. 1866 te Ketegan mede is overleden en de Weeskamer toen tijdelijk de geheele voogdij vertegenwoordigde;

dat de overledene bij zijn testament, den 1ⁿ Nov. 1866 voor

den notaris J. A. C., te Sidho-Ardjo verleden, tot voogd over zijne vier nog minderjarige kinderen heeft benoemd den heer Mr. J. v. D., te Deventer, met regt van substitutie op zijn oudsten broeder, den heer H. A. v. d. W. B., den oorspronkelijken ged., met last dat zijn oudste zoon aan de academie te Utrecht zou studeren en dat de twee anderen hem aldaar zoo mogelijk zullen moeten volgen, alsmede dat zijne jongste dochter zou gaan inwonen bij zijne oudste dochter, doch zoo mogelijk op haar dertiende jaar naar Nederland gaan, en voorts ten opzichte van de suikerfabriek en de administratie daartoe instructiën heeft gegeven en tot executeuren heeft benoemd de heeren Mr. W. H. 's J., advokaat, en de firma A. en Comp. te Soerabaija;

dat de bij testament eerstbenoemde heer Mr. J. v. D. die benoeming niet heeft aanvaard, maar de voor dat geval gesubstitueerde heer H. A. v. d. W. B., de oorspronkelijke ged., de voogdij heeft op zich genomen, doch de hem bekend zijnde hoedanigheid der Weeskamer te Soerabaija als wettelijk toeziende voogd heeft veronachtzaamd en den kantonregter te Utrecht de gelegenheid gelaten den heer T., oom van moederszijde der minderjarigen, tot toezienden voogd te benoemen;

dat deze daad de in Indië wettelijk bestaande toeziende voogdij niet kan krenken, doch als niet regtmatig bestaande te beschouwen is, en den oorspronkelijken ged. geenszins kan ontheffen van de regtens op hem rustende verplichting om rekening en verantwoording te doen aan de Weeskamer te Soerabaija, hier te lande vertegenwoordigd;

dat de oorspronkelijke ged., hoewel herhaaldelijk daartoe

uitgenoodigd, weigerachtig is gebleven daaraan te voldoen, en blijkbaar in verzuim en nalatig is;

O., dat voormelde feiten als tusschen partijen niet betwist kunnen worden aangenomen;

dat echter, ten aanzien van de daaruit afgeleide gevolgen, de oorspronkelijke ged. in substantie heeft geantwoord:

dat hij als voogd over de kinderen van zijnen broeder wijlen den heer Mr. A. J. B. (die op 10 Nov. 1866 is overleden), de toen nog minderjarige A. J. J., W. J. H., M. L. J. en H. M. R. B., allen in Nederland wonende, is opgetreden krachtens benoeming door hunnen vader, de langstlevende hunner ouders, gedaan bij diens uitersten wil, verleden voor den notaris J. A. C. en getuigen te Sidho-Ardjo den 1° Nov. 1866;

dat hij, alvorens eenige daad, die voogdij rakende, te verrigten, heeft doen benoemen een toezienden voogd, waartoe, na raadpleging van de nabestaanden dier minderjarigen, door den regter in het eerste kanton van het eerste arrondissement der provincie Utrecht is benoemd de heer J. M. T., rentenier, wonende te 's Gravenhage;

dat hij in tegenwoordigheid van den toezienden voogd is overgegaan tot het inventariseren der goederen van die minderjarigen;

dat hij voor dienzelfden toezienden voogd, op diens vordering de summiere rekening en verantwoording opgemaakt en de effecten en bescheiden aan de minderjarigen toebehoorende vertoond heeft of zal opmaken en vertoonen;

dat hij ged. als Nederlander, als voogd van kinderen eens Nederlanders, in Nederland geenean dere wet rakende zijne

voogdij kan of behoeft in acht te nemen dan het in Nederland geldend Burgerlijk Wetboek;

dat maar van één toezienden voogd kan sprake zijn, waarom alleen en uitsluitend de heer T. bevoegd is van den ged. verantwoording wegens daden, de voogdij rakende, te vragen;

dat hij ged. als voogd en de heer T. als toeziende voogd, lasthebbers hebben benoemd, die voor hen zijn gemagtigd om de belangen der minderjarigen in Nederlandsch Indië waar te nemen;

dat de eischeresse bovendien ten onregte de toepassing vraagt der voorschriften van het Burgerlijk Wetboek voor Nederlandsch Indië, hetwelk in deze, waar het den staat en de bevoegdheid der personen geldt, hier te lande voor Nederlandsche kinderen en Nederlandsche voogden niet verbindend kan zijn;

dat art. 366 van het Burgerlijk Wetboek voor Nederlandsch Indië luidt:

»In elke voogdij in Nederlandsch Indië opgedragen, is de Weeskamer met de toeziende voogdij belast'', en art. 367;

»Wanneer de in Nederland benoemde voogd zich niet in Nederlandsch Indië bevindt en hij daar geen gevolmagtigde heeft aangesteld, is de Weeskamer met de toeziende voogdij belast en zal hij, (de niet-vertegenwoordigde toeziende voogd,) geacht worden de waarneming zijner functiën te hebben opgedragen aan de Weeskamer van de woonplaats der minderjarigen'', uit welke bepalingen blijkt, dat zij zijn gemaakt met het oog op toestanden, waarvan in deze geen sprake is;

dat de voogdij niet in Nederlandsch Indië, maar in Nederland aan een aldaar gevestigden Nederlander is opgedragen;

dat de toeziende voogd in Nederlandsch Indië eenen bijzonderen gemagtigde heeft aangesteld om hem te vertegenwoordigen, en dat de minderjarigen hunne woonplaats hebben niet te Soerabaja in Nederlandsch Indië, maar te Utrecht in het Koninkrijk der Nederlanden in Europa, zoodat geen enkel voorwendsel door de wet aan de eischeresse wordt gelaten tot regtvaardiging van hare vordering;

dat wijlen de heer B., zelf Nederlander, de voogdij over zijne minderjarige kinderen, in Nederland wonende, heeft opgedragen aan een Nederlander, in Nederland gevestigd, hetgeen ten gevolge heeft, dat geene andere dan de Nederlandsche wet op die voogdij kan worden toegepast;

dat eindelijk de ged. de hoedanigheid, waarin hij werd gedagvaard, niet meer bezat en daarin reeds door een nieuwen, door den Kantonregter te Utrecht benoemden voogd, werd opgevolgd;

concluderende als hierboven is vermeld;

O., dat de eischeresse alsnog in hoofdzaak heeft gerepliceerd:

dat der minderjarigen vader en moeder in Indië gevestigd waren;

dat de moeder een inboorlinge van Indië was;

dat de kinderen insgelijks alle inboorlingen van Indië zijn;

dat de ouders aldaar overleden zijn en de oudste dochter gehuwd en gevestigd is;

dat de vader zijne kinderen voor de opvoeding naar Nederland zond;

dat bij het overlijden der moeder in 1861, de Weeskamer de wettelijke toeziende voogd werd en de vader de wettelijke voogd;

dat de zetel van het fortuin des huisgezins te Ketegan, afdeeling Sidho Ardjo, residentie Soerabaja, was en bleef;

dat de vader in zijn leven zijne zonen, wier leeftijd daarvoor vatbaar was, voor de opvoeding naar Nederland zond, doch zijne jongste dochter bij zich hield, in zijn testament bepalende, dat zij, ingeval van zijn overlijden, bij zijne oudste gehuwde dochter zou verblijven, maar dat zij op haar dertiende jaar tot hare vorming naar Europa zou gezonden worden, waaraan voldaan is;

dat de kinderen alzoo niet geacht kunnen worden hier te wonen, doch slechts een wettelijk domicilie bij hun voogd hebben;

dat de vader bij testament in de voogdij voorzag en daarbij eigenaardig den heer v. D. in Nederland, in de nabijheid der daar ter school gaande kinderen, benoemde, welke heer de voogdij niet aanvaardde, hetgeen den ged. deed optreden, die, ofschoon volkomen bekend met het bestaan der wettelijke voogdij der Weeskamer te Soerabaja, desniettemin een toezienden voogd heeft doen benoemen, voor welke handeling geen behoefte bestond, daar die Weeskamer hier te lande door een erkend agentschap is vertegenwoordigd;

dat die benoeming is nietig en van onwaarde;

dat de voogdij niet in Nederlandsch Indië is opgedragen geworden, maar door iemand in Nederlandsch Indië aan den ged. in Europa, en de wetgeving in Indië, waaronder deze

kinderen geboren werden, medebrengt, dat door de opdracht in Indië de toeziende voogdij over de kinderen bleef bestaan;

Op welke gronden zij geconcludeerd heeft, als hiervoren is opgegeven;

O., dat, nadat bij exploit van 4 September 1874 ten verzoeken van de erfgenamen des oorspronkelijken ged., in het hoofd van dit vonnis genoemd, aan de eischeresse was verklaard en aangezegd:

dat de oorspronkelijke ged. op den 29^{en} Junij bevorens te Utrecht is overleden, en bij zijn uitersten wil heeft benoemd tot erfgenamen van het beschikbaar gedeelte zijner nalatenschap, zijne weduwe, terwijl de 5 overigen met de beide minderjarigen, als zijne eenige kinderen, erfgenamen bij versterf, te zamen gerechtigd zijn tot het onbeschikbare gedeelte zijner nalatenschap; — en dat zij alzoo in privé en kwaliteit het tegen hunnen auteur en erflater ingesteld regtsgeding voortzettende, hoofdzakelijk hebben gedupliceerd:

dat de door de eischeresse gestelde bijzonderheden geen verlies of beperking van de regten aan de vaderlijke magt ontleend kunnen te weeg brengen en ook geene verandering betrekkelijk den staat of de woonplaats dier kinderen, die, onverschillig in welk oord of zij door hunnen vader of voogd gezonden worden, toch wettelijk de woonplaats van dezen moeten volgen;

dat die omstandigheden onverkort hebben gelaten het regt van den langstlevenden vader, om een voogd voor zijne minderjarige kinderen te benoemen;

dat het opdragen dier voogdij buiten Indië, den benoemden

voogd in Nederland onderwierp aan de naleving der Nederlandsche wet, die voorschrijft, dat in elke voogdij een toeziende voogdij door den kantonregter zal worden benoemd;

dat de bepaling van artikel 366 van het B. W. voor Ned.-Indië den Nederlandschen voogd niet aangaat en zeer zeker de uitzondering, die, bij ontstentenis van een toezienden voogd, de Weeskamer met de voogdij belast, niet geldt hier, waar in die behoefte werkelijk werd voorzien;

dat de benoeming van den toezienden voogd hier te lande eene wettelijke verplichting was en daarom geldig en van kracht is;

Verklarende voorts, de conclusie van den oorspronkelijken ged. overtenemen en daarbij te volharden;

Wat het regt betreft:

O., dat in de eerste plaats behoort te worden onderzocht of de eischeresse alsnog in hare vordering is ontvankelijk?

O., te dien opzichte:

dat het tusschen partijen vaststaat, dat de heer Mr. A. J. B. bij zijn hiervoren omschreven testament over zijne 4 destijds nog minderjarige kinderen tot voogd heeft benoemd den heer Mr. J. v. D., wonende te Deventer, met regt van substitutie op den oorspronkelijken ged.;

dat de heer v. D. die benoeming niet heeft aanvaard, doch de oorspronkelijke ged. de voogdij heeft op zich genomen;

dat de oorspronkelijke ged., bij beschikking van deze Regt-bank, de dato 15 April 1874, op zijn verzoek, van die voogdij is ontslagen, onder verplichting om aan zijn opvolger, na diens benoeming, rekening en verantwoording te doen; en

dat de kantonregter op den 7ⁿ Mei 1874 te Utrecht een nieuwen voogd heeft benoemd;

O. dat, hoewel de oorspronkelijke ged. bij de zoo even gemelde beschikking dezer Regtbank, van zijne voogdij over de bedoelde minderjarigen werd ontslagen, dit ontslag hem evenwel niet kon ontheffen van de verplichting om de voogdij waar te nemen, totdat deswege definitief zou zijn beslist;

dat nu de benoeming van den nieuwen voogd op den 7ⁿ Mei 1874 plaats had, en de dagvaarding, waarbij de vordering is ingesteld, op den 20ⁿ April bevorens aan den oorspronkelijken ged. werd beteekend, zoodat deze tijdens de dagvaarding de hoedanigheid nog bezat waarin hij werd gedagvaard;

O., dat in de tweede plaats de vraag behoort te worden beantwoord: of de oorspronkelijke ged. kan gezegd worden jegens de eischeresse rekenplichtig te zijn?

O. dat, naar aanleiding der bovenvermelde feiten, welke tussehen partijen buiten geschil zijn, ingevolge de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek voor Nederlandsch Indië, na de ontbinding van het huwelijk, door den dood van een der echtgenooten veroorzaakt, de voogdij der minderjarige kinderen van regtswege behoort aan den langstlevende der ouders, aan welken het regt is verleend, om, bij uiterste wilsbeschikking, een voogd over zijne minderjarige kinderen te benoemen, zijnde de zoodanige die den vollen ouderdom van 23 jaren niet hebben bereikt, en niet vroeger in den echt zijn getreden, en daarbij tevens is vastgesteld, dat de langstlevende der ouders zelfs verscheidene personen kan benoemen, ten einde bij ontstentenis elkander in de voogdij op te volgen

terwijl in elke voogdij, in Nederlandsch Indië opgedragen — met uitzondering van die over kinderen in gestichten opgenomen — de Weeskamer met de toeziende voogdij is belast; dat derhalve in 1861, bij het overlijden van vrouwe M. C. T., te Ketegan, de heer M. A. J. B. van regtswege was voogd over zijne minderjarige kinderen en de wees- en boedelkamer te Soerabaja, met de toeziende voogdij over de minderjarigen werd belast; terwijl gezegde heer B. bevoegd was, bij testament, over zijne minderjarige kinderen een voogd te benoemen en aan dezen de magt van substitutie te verleenen;

dat zoowel de ouders, als de minderjarigen, tijdens het overlijden der ouders, waren Nederlanders, inwoners van Nederlandsch Indië — de ouders daar gevestigd, de kinderen daar geboren;

dat nu het burgerlijk regt in Nederlandsch Indië ingevoerd of in te voeren, toepasselijk is verklaard op alle Europeesche, en daarmede gelijk gestelde ingezetenen van Nederlandsch Indië, waaronder worden verstaan alle Nederlanders, inwoners zijnde van Nederlandsch Indië; voorts de landzaten of inboorlingen, van de eilanden van den Nederlandschen Archipel, voor zoover deze tot Nederlandsch Indië behooren, en eindelijk alle personen, onverschillig van welken landaard, die met toestemming der Regering hunne woning binnen Nederlandsch Indië gevestigd hebben; — terwijl de wettelijke bepalingen betreffende den staat en de bevoegdheid der personen, verbindende blijven voor ingezetenen van Nederlandsch Indië, wanneer zij zich buiten 's lands bevinden, zoodat de bovengestelde vraag volgens het Burgerlijk Wetboek van Nederlandsch Indië moet worden beoordeeld;

dat ingevolge dat Wetboek, de voogd verplicht is, jaarlijks aan de Weeskamer eene summiererekening en verantwoording te doen, en de effecten en bescheiden, aan de minderjarigen toebehoorende, te vertoonen;

dat de toeziende voogdij der Weeskamer eerst eindigt op hetzelfde tijdstip als de voogdij, en mitsdien voortduurt totdat de minderjarigen hunne meerderjarigheid hebben bereikt of voor den tijd overleden zijn, zoodat noch de dood van den langstlevenden der ouders, noch de benoeming van een in Nederland gevestigden voogd, die toeziende voordij der weeskamer kan doen eindigen;

dat immers de ouders der kinderen in Nederlandsch Indië waren overleden, en de voogdij in 1861 door de wet en in 1866 door den langstlevenden der ouders, bij testament, in Nederlandsch Indië verleden, was opgedragen, zoodat de eischeresse, sedert eerstgenoemd jaar met de toeziende voogdij over de meerderjarigen was belast;

dat nu de bediening der toeziende voogdij geheel onafhankelijk is van den persoon van den voogd, welke bediening evenlang voortduurt als de voogdij zelve, zoodat bij de benoeming van een nieuwen voogd, geen nieuwen toezienden voogd moet worden gekozen;

dat derhalve, bij de benoeming van den oorspronkelijken ged. tot voogd, de reeds aanwezige toeziende voogdij bleef bestaan en de heer J. M. T. niet tot toezienden voogd had behooren te worden benoemd;

tot welke aanstelling ten deze ook geen behoefte bestond, daar, blijkens het hiervoren aangehaalde afschrift eener speciale

volmagt d.d. 29 Junij 1858, de eischeresse hier te lande is vertegenwoordigd door de heeren leden van het te Rotterdam gevestigde huis van negotie onder de firma A. v. H. en Zonen, zoo gezamenlijk als afzonderlijk,

O., dat het verder uit niets is gebleken, dat de minderjarigen Nederlandsch Indië met der woon zouden hebben verlaten met het voornemen om zich voor goed elders te vestigen;

dat toch uit het bij testament te kennen gegeven verlangen van den vader, dat de suikerfabriek te Ketegan vooreerst niet zou worden verkocht; dat zijn oudste zoon aan de academie te Utrecht zou studeren; dat de andere zoons hem aldaar zoo mogelijk zouden volgen en dat zijne jongste dochter op haar dertiende jaar in Nederland zou worden opgevoed, het tegendeel is op te maken, zoodat moet worden aangenomen, dat de minderjarigen niet hebben opgehouden ingezetenen van Nederlandsch Indië te zijn en de bestaande toeziende voogdij den staat dier kinderen volgde;

dat alzoo uit een en ander volgt, dat aan de eischeresse hare vordering, als op de wet gegrond, behoort te worden toegewezen;

Gezien art. 4, 9 en 16 van de algemeene bepalingen van Wetgeving voor Nederlandsch Indië, artt. 330, 331, 345, 355, 356, 366, 372, 375, 378 en 410 van het Burgerlijk Wetboek voor Nederlandsch Indië; artt. 422, 435 van het Burgerlijk Wetboek en artt. 56, 771 en 772 van het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering;

Veroordeelt de erfgenamen van den oorspronkelijken ged., om binnen den tijd van drie maanden na de beteekening van

dit vonnis aan de eischeresse in hare voormelde hoedanigheid, in den vorm bij de wet bepaald, te doen summiere rekening en verantwoording van het gehouden beheer over de onder de voogdij van hunnen auteur gestaan hebbende minderjarigen sedert deszelfs aanvaarding en aan haar te vertoonen de effecten en bescheiden, aan de minderjarigen toebehoorende;

Bepaalt dat zoo de veroordeelden in gebreke mogten blijven om op den daartoe door den benoemden regter-commissaris te bepalen dag te verschijnen of rekening te doen, zij daartoe zullen kunnen worden genoodzaakt en den verkoop hunner goederen tot een bedrag van honderd duizend gulden;

Benoemd tot regter-commissaris, ten wiens overstaan meer-gezegde rekening en verantwoording zal behooren te worden afgelegd, den heer Mr. J. v. W., regter in deze Regtbank.

Veroordeelt de ged. *qualitate qua* in de kosten van het rechtsgeding.

BIJLAGE II.

De Regtbank enz.,

Gehoord den officier in zijne conclusie, strekkende: dat de eischeres en geëxcipieerde *gg.* zal worden verklaard niet-ontvankelijk in hare vordering, met veroordeeling in de proceskosten;

Overwegende, dat de eischeresse in hare hoedanigheid als zeggende belast te zijn met de toeziende voogdij over den minderjarigen Jhr. J. C. R., de ged. als moeder en wettige voogdes van dezen heeft gedagvaard om, op grond, dat dezes vader Jhr. P. H. R., den 17^a Sept. 1856, op zijne reis van Java met verlof naar Nederland, nabij St. Helena, aan boord van het schip *Nieuw Holland*, is overleden, mitsgaders op den 12^a. Oct. 1871 te 's Gravenhage heeft plaats gehad het overlijden van Jhr. J. C. R., vader des voorgaanden en grootvader van den minderjarige, te doen opmaken inventaris der nalatenschap van gezegden laatst-overledenen, ten overstaan van

een bij het vonnis te benoemen notaris en in tegenwoordigheid van de eischeresse of van haren gemagtigde en, bij faute, aan de eischeresse te vergoeden alle kosten, schade en interessen, op te maken bij staat:

O., dat bij het exploit van dagvaarding door de eischeres worden overgelegd een door den secretaris-generaal bij het ministerie van Koloniën voor afschrift geteekend extract-besluit van den gouverneur-generaal van Nederlandsch-Indië dd. 9 Dec. 1872, houdende magtiging van eischeres tot procedure ten deze in Nederland, en een extract uit het register van den burgerlijken stand der gemeente 's Gravenhage, inhoudende het overlijden op voorschreven datum van genoemden grootvader J. C. R.;

O., dat de ged. op de dagvaarding heeft geantwoord met eene exceptie van niet-ontvankelijkheid, vermits de eischeres in Nederland niet bezit de hoedanigheid waarin zij ageert en Jhr. H. v. d. B. op 2 Dec. 1856 door den kantonregter te Utrecht tot toezienden voogd is benoemd en den 23^a daaraanvolgende beëdigd, die daarenboven door de eischeresse vroeger als zoodanig is erkend;

O., dat de eischeresse en geëxcipteerde heeft geconcludeerd tot verwerping dezer exceptie, met bevel om ten principale voort te procederen, op grond, dat zij krachtens de wet met de toeziende voogdij belast is, en de ged. en excipiënte nader bij conclusie bij hare exceptie heeft gepersisteerd, in het geding brengende afschriften van het proces-verbaal van benoeming en beëdiging voor den kantonregter te Utrecht, beide dd. 2 Dec. 1856, en eener acte van boedelscheiding, te Batavia

gepasseerd op 2 April 1858 voor den notaris J. J. M. aldaar, waartoe de geëxcipeerde met den gemagtigde van gezegden in Nederland benoemden toezienden voogd heeft medegewerkt, en ontkennde, dat eene Nederlandsch-Indische autoriteit buiten haar territoir en binnen het Koningrijk over minderjarige binnen dat Koningrijk gedomicilieerde Nederlanders toeziende voogdij kan uitoefenen; waarna de exceptie van weerszijden is bepleit;

O., wat de feiten betreft, dat tusschen partijen vaststaat, immers van weerszijden niet is betwist, dat des minderjarigen vader, met verlof der Nederlandsch-Indische Regering op reis van Java naar Nederland zijnde, aan boord nabij het eiland St. Helena den 17^e Sept. 1856 is overleden, dat deze was Nederlander en ingezetene van Nederlandsch-Indië, gedurende zijn verblijf aldaar; dat de excipiente haren echtgenoot op gezegde reis vergezelde en na aankomst in Nederland over bedoelden minderjarige heeft laten benoemen een toezienden voogd, die zijne betrekking heeft aanvaard en o. a. met de excipiente en de geëxcipeerde tot de scheiding des gemeenschappelijken boedels van de excipiente en wijlen haren echtgenoot en der bijzondere nalatenschap, zoo van laatstgemelden als van eene mede-overledene zuster des minderjarigen te Batavia, heeft medegewerkt;

O., dat mede feitelijk vaststaat, immers niet is weersproken, dat's minderjarigen vader zijn laatste woonplaats heeft gehad binnen het gebied der Weeskamer te Batavia en dat de plaats, alwaar hij in de nabijheid van St. Helena is overleden, ligt buiten het territoir zoowel van Nederland als van Nederlandsch-Indië;

O. in regten: dat de voorgedragen exceptie is tweeledig en in de eerste plaats bedoelt, dat, vermits de benoeming eens toezienden voogds door een Nederlandschen regter heeft plaats gehad, welke benoeming niet is te niet gedaan, en zelfs door de geëxcipieerde feitelijk zou zijn erkend, de laatste geen regten van toezienden voogd meer zou vermogen uit te oefenen;

O., te dien aanzien, dat indien de geëxcipieerde, zoo als zij beweert, van regtswege met de toeziende voogdij belast ware, het benoemen van een ander persoon door den regter tot toezienden voogd en het feitelijk medewerken met den gemagtigde van dezen door de geëxcipieerde, haar niet zouden kunnen ontslaan van hare verplichting om hare regten daarna alsnog te doen gelden, weshalve de exceptie in dit opzicht is ongegrond;

O., dat de exceptie in de tweede plaats stelt, dat de geëxcipieerde niet met de toeziende voogdij over minderjarige Nederlanders, die binnen het Koningrijk gedomicilieerd zijn, zou zijn belast;

O. in opzicht tot deze bewering, dat art. 366 Ned. Indisch B. W. inhoudt, dat in elke voogdij in Nederlandsch Indië opgedragen, met uitzondering van die over minderjarigen, welke tot gestichten van weldadigheid behooren, de weeskamer met de toeziende voogdij belast is;

O. nu, dat des minderjarigen vader Nederlander en ingezetene van Nederlandsch Indië, op zijne reis met verlof naar het moederland, buiten 's lands is komen te overlijden en dus, volgens de gelijkkluidende bepalingen van art. 80 Ned. en art. 23 Ned. Ind. B. W., welke evenzeer op overlijden

buiten 's lands toepasselijk geacht moeten worden, het sterfhuis had op zijne laatste woonplaats, namelijk Batavia;

O. echter, dat hieruit niet volgt, dat de voogdij over zijne minderjarige kinderen in Nederlandsch Indië is opgedragen;

O. toch, geheel daargelaten de vraag, of de overledene op het oogenblik van zijn overlijden, ofschoon reeds op weg naar Nederland, nog kan gerekend worden ingezet van Nederlandsch Indië te zijn, in elk geval dit zijne echtgenoot na zijn overlijden niet vermogt te binden en tot deze niet kan worden uitgestrekt, als geene inwoners van Nederlandsch-Indië meer zijnde, en alzoo de moeder niet volgens art. 16 der algemeene bepaling van wetgeving van Ned.-Indië, maar volgens art. 6 der algemeene bepaling der wetgeving van het Koninkrijk, was de wettige voogdes over hare minderjarige kinderen en volkomen terecht, volgens art. 423 B. W., eenen, toezienden voogd over deze, na hare aankomst hier te lande heeft doen benoemen;

O. mitsdien, dat, wat er ook zij van de bewering in het algemeen van dit deel der exceptie, zij althans in zoover juist is, dat voor dit geval de weeskamer te Batavia niet geacht kan worden met de toeziende voogdij belast te zijn of belast te zijn geweest, en de exceptie dus moet worden toegewezen;

Verklaart de eischeres en geëxcepioneerde in haren eisch niet-ontvankelijk en veroordeelt haar in de kosten van het geding.

Op het appèl der Weeskamer wees het Hof het volgend arrest:
Het Hof enz.,

Gehoord partijen in hare van wederzijden ter rolle genomene conclusien en gehoudene pleidooijen;

Gehoord den proc.-gen., bij monde van den adv.-gen. Mr. C. F. Th. v. M., strekkende tot bevestiging van het dispositief van het vonnis *a quo*, met veroordeeling der appellante in de proceskosten;

Gezien de stukken van den processe, voor zooveel noodig geregistreerd;

Met opzigt tot de feiten en in eersten aanleg gevoerde procedure, zich gedragende aan en alzoo overnemende wat daaromtrent in het vonnis *a quo* is vermeld, bij welk vonnis de toen eischeresse en geëxcipeerde, nu appellante, is verklaard niet-ontvankelijk in haren eisch, met veroordeeling in de kosten van het geding;

Overwegende dat deze laatste van de uitspraak is gekomen in hooger beroep aan dit Hof concludeerende, dat, met vernietiging van het vonnis *a quo*, alsnog bij arrest van den Hove zal worden verworpen de door de ged. en excipiënte, nu geïnt., voorgestelde exceptie, met bevel om ten principale voort te procederen en met veroordeeling der ged. en excipiënte, nu geïnt., in de kosten der beide instantien, tegen welke vordering der appellante door de geïnt. is geconcludeerd tot bevestiging van het vonnis *a quo* en tot veroordeeling der appellante in de kosten van het hooger beroep; een en ander op de gronden in de van wederzijden gewisselde en aan den Hove overgelegde schrifturen en conclusien uiteengezet;

O., dat de eenige thans in het geding te beslissen vraag loopt over de al of niet gegrondheid der door de geïnt. in

eersten aanleg voorgestelde en door den eersten regter geadmitteerde exceptie van niet-ontvankelijkheid, namelijk of de appellante wel de hoedanigheid bezit waarin zij ageert, te weten de hoedanigheid van toeziende voogdes over den minderjarigen J. C. R., waarvan de geïnt. is moeder en wettige voogdes;

O., te dien aanzien, dat het tusschen partijen is buiten geschil:

1°. dat genoemde minderjarige is geboren in 1856 te Tjandjor op het eiland Java uit het huwelijk der geïnt. met wijlen Jhr. P. H. R., zijnde deze ouders beiden Nederlanders;

2°. dat evengenoemde P. H. R. in hetzelfde jaar 1856, toen hij Nederlandsch-Indisch ambtenaar was te Tjandjor in de Preanger Regentschappen op Java, met tweejarig verlof naar Nederland is vertrokken per het Nederlandsch schip Nieuw-Holland, kapitein T., met zich nemende zijne echtgenoot, de geïnt., en genoemden minderjarigen zoon;

3°. dat gezegde P. H. R. op den 17ⁿ Sept. 1856 aan boord van gezegd schip, nabij het eiland St. Helena, is overleden;

4°. dat de geïnt., alzoo weduwe en tegelijk over gezegden zoon wettige voogdes geworden zijnde, de reis met dezen naar Nederland heeft voortgezet, en spoedig na hare aankomst over dien minderjarige door den kantonregter te Utrecht, onder wiens ressort zij toen verblijf hield, op den 24en Dec. 1856 heeft doen benoemen een toezienden voogd, en wel den heer H. v. d. B., wonende onder de gemeente de Bilt bij Utrecht.

5°. dat deze laatste die betrekking heeft aangenomen en aanvaard, en sedert heeft blijven uitoefenen, en onder anderen in 1859 te Batavia bij gemagtigde met de gemagtigden

van de geïnt. en van de appellante heeft medegewerkt tot de scheiding en verdeeling des gemeenschappelijken boedels van de geïnt. en wijlen haren voornoemden echtgenoot, en der bijzondere nalatenschap, zoo van laatstgemelden als van eene mede overleden zuster des minderjarigen;

O., dat de appellante nu beweert, dat, daar des minderjarigen vader bij zijn vertrek uit Indië, Nederlandsch-Indisch ingezetenen was, en hij slechts met verlof gegaan, en dus bij zijn overlijden slechts tijdelijk afwezig was, bij op dat tijdstip nog Nederlandsch-Indisch ingezetenen was, en dat daaruit van zelf volgt, dat de minderjarige, die het domicilie des vaders volgt, op dat oogenblik zijne woonplaats had in Indië, en derhalve de voogdij aldaar is opengevallen, en dus, ingevolge art. 366 van het Indisch Burg. Wetb., in verband met de omstandigheid dat Tjandjor ligt onder het ressort van de weeskamer te Batavia, de toeziende voogdij sedert het oogenblik van het overlijden des vaders toekomt aan de appellante;

O. nu, dat volgens de Nederlandsche wet de voorzegde minderjarige, als geboren in eene Nederlandsche kolonie uit Nederlandsche ouders, aldaar gevestigd, burgerregtelijk is Nederlander;

O. dat Nederlanders, die inwoners zijn van Nederlandsch-Indië, door art. 4 der algemeene bepalingen voor Nederlandsch-Indië, ingezetenen van Nederlandsch-Indië worden verklaard, en burgerregtelijk aan de Nederlandsch-Indische wet zijn onderworpen, doch dat daaruit *ipsis verbis* blijkt, dat zij dit alleen zijn, zoolang zij inwoners van Nederlandsch-Indië zijn;

O. dat, indien al des minderjarigen vader, bij zijn vertrek,

ofschoon zonder bepaald domicilie, noch verblijf in Indië te hebben behouden, toch nog, ten gevolge van zijn tijdelijk verlof, en daaruit af te leiden gezindheid om slechts tijdelijk uit Nederlandsch-Indië te verwijderen, en na expiratie van het verlof derwaarts terug te keeren, regtens geacht moet worden Nederlandsch-Indisch ingezet en tot aan zijn dood te zijn gebleven, dat nog daaruit geenszins volgt, dat na zijn dood, zijne weduwe en zoon zulks zijn gebleven;

O. immers, dat door zijn dood en op het eigen oogenblik des doods, het huwelijk is ontbonden geworden, en ten gevolge daarvan ook het conjugaal domicilie voor de vrouw, als weduwe geworden zijnde, is vervallen, en evenzeer op dat oogenblik voor den minderjarigen zoon het pupilair domicilie bij zijne moeder als zijne wettige voogdes is geboren geworden;

O., dat, nu de moeder op dat oogenblik haar werkelijk verblijf had aan boord van het Nederlandsch schip, en dus op Nederlandsch grondgebied, vrij om hare woonplaats of domicilie te kiezen, waar zij zulks verkoos, maar ook vrij van het Nederlandsch-Indisch ingezetenschap, dat zij alleen kon bezitten door werkelijke inwoning in Nederlandsch-Indië of door haar huwelijk met een Nederlandsch-Indisch ingezet en; beide welke omstandigheden niet meer voor haar bestonden;

O., dat de geïnt., dus zelfstandig een domicilie kunnende kiezen, na hare aankomst in Nederland altijd in Nederland is blijven wonen, en zeer spoedig na hare aankomst, en wel op den 2den Dec. 1856, een toezienden voogd zeer teregt door den kantonregter te Utrecht heeft doen benoemen;

O., dat uit dit alles volgt, dat er ten opzichte van haar

en van haren zoon geen sprake kan zijn van behoud van eenig Indisch domicilie, noch van Nederlandsch-Indisch ingezetenschap, en dus ook niet van eene toeziende voogdij uit te oefenen door de weeskamer te Batavia;

O., dat mitsdien de door de geïnt. voorgestelde exceptie is gegrond, en de appellante de hoedanigheid, waaruit zij ageert, niet bezit, noch bezeten heeft;

Gezien art. 56 B. R.;

Regt doende op het hooger beroep,

Doet dit te niet;

Bevestigt het vonnis der Arrond.-Regtbank te 's Gravenhage, den 7ⁿ April 1874 tusschen partijen gewezen, en waarvan ten deze is geappelleerd, en beveelt, dat het geheel en volkomen gevolg zal hebben;

Veroordeelt de appellante in de kosten van het hooger beroep.

STELLINGEN.

STELLINGEN.

I.

Het optreden eener Indiesche Weeskamer als toeziende voogdesse van Nederlandsche kinderen, even als hun voogd in Nederland gevestigd, is onrechtmatig.

II.

Het geval, dat die kinderen met hunnen voogd, ingezeten van Nederlandsch-Indië zijnde, tijdelijk in Nederland verblijf houden, is de eenige uitzondering op het in de vorige stelling uitgesproken beginsel.

III.

Geboorte geeft geen ingezetenschap in Nederlandsch-Indië.

IV.

Een Nederlander kan zich, over 't algemeen, in Nederlandsch-Indië niet op het personeel statuut beroepen.

V.

Het is wenschelijk in art. 367 I. B. W. te lezen:
»In elke voogdij in Nederlandsch-Indië opgedragen en
»uitgeoefend is de Weeskamer met de toeziende voogdij
»belast.»

VI.

Ten onrechte zegt v. Vangerow (Lehrb. der Pand. § 355), dat voor geene gebouwdienstbaarheden het interdictum uti possidetis wordt gegeven.

VII.

Vóór het SCt., vermeld bij Gajus II. 112, had de vrijgeborene vrouw de bevoegdheid niet bij uitersten wil te beschikken, tenzij de »*coemptio testamenti faciendi gratia fiduciaria*” had plaats gehad.

VIII.

Ten onrechte beweren Puchta (*Curs. der Inst.* § 165) en Rudorff (*Röm. Rechtgeschichte* II, 151) dat slechts die *actiones praescriptis verbis bonae fidei* zijn, welke de *æstimato* en de *permutatione* gegeven worden.

IX.

De wet houdende algemeene bepalingen van wetgeving voor het Koninkrijk heeft alleen betrekking op de Codificatie van 1838.

X.

De bepaling van art. 371 B. W. is onredelijk en onzedelijk.

XI.

Art. 407 B. W. geeft als maatregel ten voordeele der kinderen geen voldoende waarborg.

XII.

Het recht van grondrenten komt in zijne natuur niet geheel overeen met een zakelijk recht.

XIII.

Onder »soortgelijke akte" van art. 1274 B. W. moet ook een onderhandsche verstaan worden.

XIV.

Door af- en overschrijving op het grootboek der nationale schuld heeft schuldvernieuwing plaats.

XV.

De bepaling van art. 138 B. W. is niet van toepassing op het huwelijk van een Nederlander in de koloniën gesloten.

XVI.

Invoering van handelsregisters in ons land is wenschelijk.

XVII.

Het endossement op den wissel geplaatst, na faillissement van den betrokkene is geldig als eigendoms-overdracht.

XVIII.

De eigendom van een zeeschip, dat is overgeschreven, ten gevolge van eene akte door een niet-eigenaar verleend, wordt door een bezit te goeder trouw van drie jaren verkregen.

XIX.

De legataris, die afgifte wil vragen van hetgeen hem gelegateerd is, kan niet gebruik maken van art. 4 n°. 6 W. v. B. R.

XX.

Een failliet verklaard lid der Staten-Generaal mag niet te recht staan voor den Hoogen Raad wegens bankbreuk.

XXI.

Een rechter-commissaris, na door den Officier van Justitie verwittigd te zijn, dat deze zich naar de plaats des misdrijs begeeft, is niet verplicht zich mede daaraan te begeven.

XXII.

Een meerderjarige door huwelijk, niet ouder dan 21 jaar, is niet strafbaar volgens het eerste lid van art. 356 C. P.

XXIII.

Te recht zijn in het nieuwe Ontwerp Strafwetboek de infameerende straffen afgeschaft.

XXIV.

Het is niet goed te keuren dat de Commissaris des Konings van rechtswege voorzit in de Provinciale en Gedeputeerde Staten en in het laatstgenoemd college stem heeft.

XXV.

De koloniën maken een deel uit van het Rijk.

XXVI.

Het faculteitsexamen voor rechterlijke ambtenaren in Indië is verkieselijker boven het Staatsexamen.

XXVII.

Het heffen van een straatgeld als gemeentebelasting, zooals het is voorgesteld door B. en W. van Amsterdam is onwettig en verdient geene aanbeveling.

XXVIII.

Eenheid op financieel gebied tusschen moederland en Koloniën is wenschelijk.

